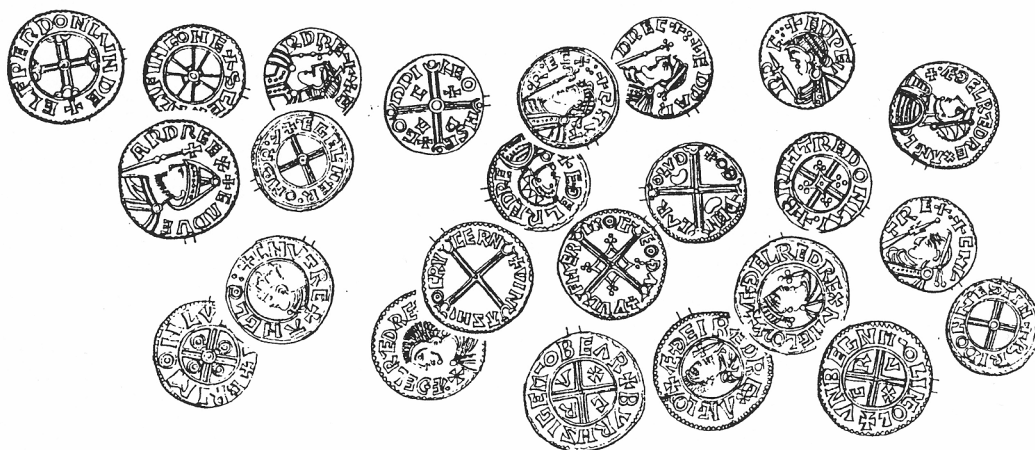
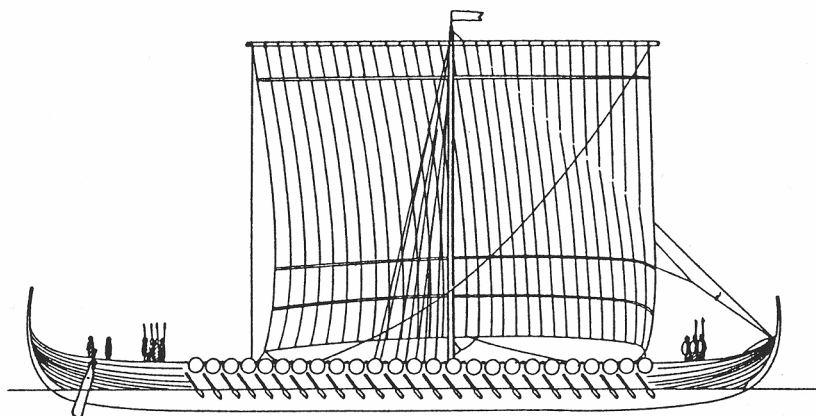

ENGELSKA MYNT I NORDISKA FYND

En studie av de engelska myntens typsammansättningar i vikingatida fynd i Norden utom Sverige

Uppsats i påbyggnadskurs
i Arkeologi vid
Stockholms Universitet
Ht 1996
av Anja Koronen
Handledare: Cecilia Persson

KJ 97.01.09

ABSTRACT

This essay presents a study of those Viking-Age finds in the Nordic countries, excluding Sweden, that contain Anglo-Saxon and Anglo-Norman pennies. The various combinations of Anglo-Saxon and Anglo-Norman coin types found in the different countries and in different areas within the countries are compared and contrasted. The proportion of German coins is compared with the proportion of Anglo-Saxon and Anglo-Norman coins.

The import of Anglo-Saxon and Anglo-Norman coins ended earlier in Norway (c. 1062) and in Sjælland in Denmark (c. 1059) than in the other Nordic countries and other parts of Denmark, probably due to the establishment of a domestic coin circulation in these two countries at about this time. In Finland the ratio of German coins to Anglo-Saxon and Anglo-Norman coins is 61:19. This is significantly greater than in the other Nordic countries (Denmark 44:26, Norway 40:41, Iceland 45:49).

INNEHÅLL

1. INTRODUKTION.....	3
1.1 Inledning.....	3
1.2 Syfte.....	3
1.3 Frågeställningar.....	3
1.4 Material och avgränsning.....	3
1.5 Källor.....	4
1.6 Definitioner.....	4
2. HISTORIK.....	5
2.1 Bakgrund.....	5
2.2 England under vikingatiden.....	6
2.3 Danmark, Norge, Finland och Island under vikingatiden.....	7
2.4 Tidigare forskning.....	8
3. MATERIAL.....	9
4. ANALYS.....	11
4.1 Danmark.....	11
4.1.1 Bornholm.....	12
4.1.1.1 Perioden 973-1028.....	13
4.1.1.2 Perioden 1029-1084.....	13
4.1.1.3 Perioden 1085-1145.....	14
4.1.2 Jylland.....	14
4.1.2.1 Perioden 973-1028.....	15
4.1.2.2 Perioden 1029-1084.....	15
4.1.2.3 Perioden 1085-1145.....	16
4.1.3 Själland.....	17
4.1.3.1 Perioden 973-1028.....	17
4.1.3.2 Perioden 1029-1084.....	18
4.1.4 Övriga Danmark.....	18
4.1.4.1 Perioden 973-1028.....	19
4.1.4.2 Perioden 1029-1084.....	20
4.1.4.3 Perioden 1085-1145.....	20
4.2 Norge.....	21
4.2.1 Norra Norge.....	21
4.2.1.1 Perioden 973-1028.....	22
4.2.1.2 Perioden 1029-1084.....	23

4.2.2 Södra Norge.....	23
4.2.2.1 Perioden 973-1028.....	24
4.2.2.2 Perioden 1029-1084.....	25
4.3 Finland.....	25
4.3.1 Västra Finland.....	26
4.3.1.1 Perioden 973-1028.....	26
4.3.1.2 Perioden 1029-1084.....	28
4.3.1.3 Perioden 1085-1145.....	29
4.3.2 Östra Finland.....	29
4.3.2.1 Perioden 973-1028.....	30
4.3.2.2 Perioden 1029-1084.....	30
4.3.2.3 Perioden 1085-1145.....	30
4.4 Island och Färöarna.....	31
4.4.1 Perioden 973-1028.....	32
4.4.2 Perioden 1029-1084.....	32
4.4.3 Perioden 1085-1145.....	32
4.5 Andel engelska och tyska mynt i skattfynden.....	33
5. ANALYSRESULTAT.....	34
6. TOLKNING.....	37
7. SAMMANFATTNING.....	38
8. REFERENSER.....	39
Landskapsindelning.....	40

1. INTRODUKTION

1.1 Inledning

Engelska mynt är materialet i den här uppsatsen som är skriven vid Numismatiska forskningsgruppen i Stockholm. Numismatik är studiet av mynt och medaljer, bl.a. ur en historisk eller arkeologisk synvinkel.

1992 skrevs en uppsats av Cecilia Persson i ämnet engelska mynt i vikingatida skattfynd i Sverige. Denna uppsats tar också upp engelska mynt i vikingatida skattfynd men jag inriktar mig på de övriga nordiska länderna, dvs Danmark, Norge, Finland och Island.

1.2 Syfte

Syftet är att göra en sammanställning över de engelska mynt som har hittats i vikingatida skattfynd och lösfynd i Danmark, Norge, Finland och Island. Denna sammanställning har jag sedan tänkt använda till att göra en jämförelse mellan olika områden för att se vilka skillnader och likheter som finns.

1.3 Frågeställningar

1. Är typsammansättningen för de engelska mynten olika från område till område och under olika tidsperioder?
2. Vad beror eventuella skillnader på?
3. Hur ser andelen engelska mynt ut jämfört med andelen tyska mynt?

1.4 Material och avgränsning

Materialet består av 8979 mynt som har hittats på 222 olika platser. 8445 mynt har kunnat bestämmas till typ, 186 mynt har endast kunnat bestämmas till en viss kung och de övriga mynten, 358 st, har ej kunnat bestämmas närmare.

Den tidsmässiga avgränsningen är 973-1145. Omkring år 973 genomfördes en myntreform i England under kung Edgar, efter vilken mynttyperna regelbundet byttes ut. År 1145 är slutår för präglingen av de yngsta mynten som har hittats i nordiska fynd av vikingatida karaktär. Fynd från vikingatiden karaktäriseras av utländska mynt från ett stort antal länder.

Den geografiska avgränsningen är Danmark, Norge, Finland och Island. Jag har använt dagens gränser med undantag av några danska och finska fynd vars fyndplatser idag ligger i Tyskland respektive Ryssland.

1.5 Källor

Uppgifterna om mynten har jag främst fått fram genom olika publikationer. De danska skattfynden från tiden efter 1050 finns publicerade i boken "Danmarks middelalderlige skattefund". Om Bornholms skattfynd har G. Galster skrivit i NNÅ (Nordisk Numismatisk Årsskrift) 1977-78. De senare årens danska fynd finns ofta beskrivna i AUD (Arkaeologiske udgravninger i Danmark). Jag har även hämtat uppgifter från inventarielistor för KMMS (Den kgl. Mønt- og Medaillesamling).

Om de norska fynden har jag fått många uppgifter direkt från professor Kenneth Jonsson. Andra uppgifter om fynden i Norge har jag hämtat i K. Skaares bok "Coins and coinage in Viking-Age Norway".

De finländska fynden har nästan alla publicerats av T. Talvio i "Sylloge of Coins of the British Isles, part 25". Två övriga finländska fynd finns i en artikel av M. Blackburn & K. Jonsson i BAR International Series 122.

Island har endast ett större fynd och några lösfynd som beskrivs av Eldjarn i NNÅ 1948.

1.6 Definitioner

Tpq (Terminus post quem):

Tpq är den tidigaste tidpunkt ett fynd kan ha nerlagts i jorden. Det är fyndets yngsta mynts första möjliga präglingsår.

Mynterre:

En mynterre är den person som låter prägla mynten. I England under vikingatiden var det kungarna som var myntherrar.

Typ:

En mynttyp är mynt av samma motiv som präglats under en mynterre.

Hybrid:

En hybrid är en korsning av två olika typer där den ena sidan av myntet tillhör en typ och den andra sidan en annan typ. Vid förekomsten av dessa mynt räknas myntet till den yngre typen av korsningen.

Skatt:

För att ett fynd ska räknas som en skatt i denna uppsats ska det innehålla fler än ett mynt.

Lösfynd.

Ett fynd av enstaka mynt som inte ser ut att ha ett samband med andra fynd räknas som ett lösfynd.

2. HISTORIK

2.1 Bakgrund

Vikingatiden i Norden var en expansiv tid med plundringståg, kolonisationer och handelsfärder. Den brukar dateras till ca 800-1050. Numismatiskt sett var vikingatiden en period då utländska mynt från många olika länder importerades till Norden (Jonsson 1993:205). Tiden delas in i två perioder där den första, ca 800-975, var en period då främst arabiska och andra mynt österifrån importerades. Den senare perioden, ca 975-1150, importerades nästan alla mynt från väster, mest Tyskland och England.

Vikingatiden brukar även kallas för Nordens silvertid. Mycket av tidens silver hade av olika anledningar grävts ner i jorden och har blivit kvar där tills det har hittats i våra dagar. Att skatterna har grävts ner kan säkert ha flera orsaker. De orsaker som brukar anges är:

1. Att nedgrävning i jorden användes som ett säkert sätt att förvara mynten.
2. Att nedgrävning användes för att skydda skatterna mot fiender, t ex vid krig.
3. Att nedgrävning ägde rum av religiös orsak. Enligt hednisk tro kunde man få nytta av det man grävde ner i nästa liv.

Anledningen till att skatterna inte togs upp igen kan vara att ägaren avlidit hastigt eller avlidit utomlands, eller att man inte kunnat finna skatten igen.

Innehållet i skatterna brukar vara mynt, bearbetat silver (mest smycken) och råsilver. Mynten är de bästa indikatorerna i frågan om silvrets härkomst. Under vikingatidens första period fanns de rika silvergruvorna långt österut och därifrån spred sig silvret till Europa. Mynten i skattfynden kommer nästan bara från den islamiska världen. Från slutet av 900-talet börjar importen av islamiska mynt att avta, antagligen dels för att silvergruvorna börjar sina, dels pga politiska oroligheter i både det arabiska Kalifatet och längs färdvägarna i Ryssland (Malmer 1968:10). Samtidigt nyupptäcktes silvergruvor i Tyskland och de västerländska mynten ökar i antal, först de tyska sedan även de engelska.

De nordiska skattfynden är viktiga vid studiet av Västeuropas mynt. I de myntproducerande länderna förekommer endast ett fåtal myntskatter. Där rådde det förbud mot import av utländska mynt och det fanns ingen mening med att gräva ner mynten eftersom de förlorade i värde så fort en ny mynttyp kom ut. Människorna uppmuntrades till att cirkulera mynten i stället för att bevara dem. Men i norra och östra Europa hade man inte någon egen myntproduktion och det fanns inte något förbud mot utländska mynt. Importerade mynt, som i sitt ursprungsland hade ett penningvärde, fick i importlandet endast ett metallvärde. Med anledning av detta kunde man spara på mynten, t ex genom att gräva ner dem, för de förlorade inte sitt värde.

Den stora importen av mynt har länge satts i samband med utbetalningar av danegälder. Danegälder betalades främst ut av engelsmännen för att de danska vikingarna skulle sluta att plundra och härja i England. Danegälderna betalades ut under den period då importen av engelska mynt var som störst och det är lätt att tro att detta är den enda anledningen att engelska mynt kommit till Norden. Men det finns även andra teorier. Handel, plundringar, sold, lösen, gåvor, straffavgifter, hemgifter och egendomsöverlåtelse har också angetts som möjliga anledningar (Östergren 1989:25ff). Om skattfynden skulle bestå endast av danegälder torde det vara frågan om mest en typ av mynt, dvs den typ som var i cirkulation i det land som betalade danegälden. Det stämmer inte med många skattfynd alls. De flesta skattfynd innefattar mynt från en väldigt lång period, vilket tyder på att de cirkulerat under lång tid.

Det finns fler tyska mynt än engelska mynt i Norden, endast i Norge är antalet ungefär lika. Vikingar attackerade även Tyskland. År 994 betalade tyskarna en stor summa pengar för

att befria tyska fångar tagna av vikingar, men de flesta tyska mynten kan ha kommit till Norden genom handel (Blackburn/Jonsson 1981:156). Jonsson (1993:230) tror att handel är den största anledningen till importen och att danegälder och plundringar endast förklarar en liten del eller ingen del alls.

ANTAL VIKINGATIDA MYNT I NORDEN (efter Jonsson 1993:207 samt Eldjarn 1948:58)

	Engelska	Tyska
Sverige	41 500	92 800
Danmark	5 100	9 500
Norge	3 300	3 300
Finland	1 000	4 000
Island	185	160

2.2 England under vikingatiden

Vikingatidens början ses ofta som år 793 då klostret Lindisfarne, vid kusten av Northumbrien i England, anfalls av utländska pirater. De första attackerna på de brittiska öarna utfördes antagligen av norrmän (Skaare 1976:43). I den anglosaxiska krönikan nämns ofta vikingarna och deras härjningar. Härjningar och plundringståg fortsatte fram till år 1066, då den norske kungen Harald Hårdråde stupade i slaget vid Stamford Bridge. Kontakterna mellan Norden och England var inte bara krigiska. Handel förekom även om det inte nämns i de skriftliga källorna. Vikingarna från de olika skandinaviska länderna delade upp områden mellan sig och det var mest danskarna som hade England som huvudområde, medan norrmännen höll till mer norrut och västerut. Dock hände det att man genomförde även gemensamma skandinaviska vikingatåg (Skaare 1976:44).

Ethelstan, engelsk kung 924-939, blev även kung över Wales och Skottland och han besegrade det norska vikingariket i Northumbrien. Han var den första som på mynt kallade sig för konung över hela Britannien. Vikingarna lyckades några gånger att ta tillbaka Northumbrien men år 954 tog engelsmännen området åter tillbaka och det följde en tid av fred. År 959 blev Edgar kung. Han gav danskarna ett visst självstyre i östra delen av landet, Danelagen. Ca 973 genomförde han en myntreform. Alla mynt i landet skulle ha samma utseende. Ungefär vart sjätte år skulle äldre mynt dras in och ersättas med nya och de nya mynten skulle se annorlunda ut än de gamla så att de var lätta att skilja åt. På mynten skulle både präglingsort och myntmästarens namn stå. Myntinväxlingen var en form av beskattning i det att kungen som myntherre tjänade på den (Malmer 1968:101). Denna reform med regelbunden myntväxling har gjort att en mycket exakt datering har uppnåtts på engelska mynt.

Edgar dog år 975 och efterträddes av sin son Edward som emellertid mördades år 978. Edgars andra son Ethelred blev då kung. Inom två år av hans regering började vikingarnas härjningar igen. Mest var det de södra och västra delarna av England som härjades. År 991 beslöt man sig för att betala ut en danegäld till danskarna för att de skulle upphöra med härjningarna. Men efter några år började härjningarna på nytt och Ethelred tvingades att betala ut flera danegälder under sin regeringstid.

År 1013 anlände Sven Tveskägg med sin son Knut till England och efter fälttåg genom hela landet erkändes Sven som kung. Ethelred fick fly till Normandie, men när Sven Tveskägg dog endast några veckor senare återvände Ethelred med en här och Knut beslöt sig för att återvända till Danmark. Ethelred dog år 1016 och hans son Edmund fick kämpa mot Knut

som hade återvänt från Danmark. De delade upp landet mellan sig men Edmund dog inom kort och Knut den store blev kung över England (Malmer 1968:116ff).

År 1026 besegrade Knut de anfallande norska och svenska kungarna Olav Haraldsson och Anund Jakob i slaget vid Helgeån i Skåne. Han stod nu på höjden av sin makt; kung över England, Danmark, Norge och antagligen en del av Sverige (Malmer 1968:121f).

Det var under Ethelreds och Knuts regeringar som de flesta mynten importerades till Norden. Efter Knuts död år 1035 regerade hans söner Harald Harfot (död 1040) och Hardaknut (död 1042). År 1042 blev Edward Bekännaren, son till Ethelred, kung. Han ändrade myntinväxlingstiden till först två och sedan tre år. Edward dog år 1066 och under samma år invaderade William från Normandie landet. William Erövraren (1066-1087) var den första regenten i den normandiska perioden i England. Han följdes av William II (1087-1100), Henry I (1100-1135), och Stephen I (1135-1154). Importen av mynt från den normandiska perioden var inte stor men det fortsatte att komma in några mynt, speciellt i östra Norden.

2.3 Danmark, Norge, Finland och Island under vikingatiden

Danskarna började med vikingatåg mot Frankerriket och England på 830-talet. Från ca 850 blev de allt mer stationära. År 911 fick vikingahövdingen Rollo Normandie för att han skulle skydda den frankiska kusten mot vikingarna (Burenhult 1991:73). I England blev många danskar bofasta i östra delen av landet, Danelagen, som under Edgar fick ett visst självstyre.

Vikingatiden i Norden var en tid då riksbyggning skedde och i Danmark var det Harald Blåtand, som regerade ca 937-980, som antagligen först enade landet. Han reste en runsten vid Jellinge kyrka på vilken det står att han vann hela Danmark och Norge, samt gjorde danerna kristna (a.a. 1991:74). Efter Harald Blåtand var det Sven Tveskägg, hans son som blev kung, följd först av hans son Knut den store och sedan dennes son Hardaknut.

I Norge skall Harald Hårfager redan år 900 ha gjort sig till storkonung över norrmanerna (a.a. 1991:74). Det var norrmanerna som var de första som gav sig ut på vikingatåg och härjade de brittiska öarna (Skaare 1976:43). De bosatte sig på öarna norr om Skottland; Färöarna, Shetland och Orkney. De anföll även Irland och slog sig ner vid Dublin. Omkring år 900 började norrmanerna att kolonisera Island, antagligen pga ett behov av ny mark, men även politiska orsaker kan ha legat bakom kolonisationen. Island blev aldrig något kungadöme utan styrdes av flera hövdingar.

De första mynten präglade i Skandinavien är Hedeby-mynten från 800-talet. Mellan år 975-990 präglade man i Danmark små, tunna mynt utan inskrifter. Runt år 995 började man samtidigt i Danmark, Norge och Sverige att prägla mynt med inskrifter. Det var kopior av Ethelreds Cruxmynt (som präglades mellan 991-997 i England). Mynten bar de olika kungarnas namn; Sven Tveskägg i Danmark, Olav Tryggvason i Norge och Olof Skötkonung i Sverige. Men det dröjde innan självständiga myntsystem var införda helt och hållet i de Skandinaviska länderna. I Danmark försökte Knut den Store införa ett myntväsen med engelsk förebild men det lyckades inte helt (Bendixen 1992:87). Det var först under Harald Hen (1074-80) som de utländska mynten helt försvann (Becker 1988:124). I Norge präglade även Olav den helige (1015-30) mynt, men först under Harald Hårdråde (1047-66) började en mer betydande myntproduktion (Ahlström m fl 1976:14). Varken Island eller Finland hade någon egen myntprägling under vikingatiden.

I Norden finns det endast ett fåtal engelska mynt från tiden före myntreformen. De flesta av dessa tidiga mynt har hittats i Danmark, som geografiskt sett är det land som ligger bäst till för handel mellan England och övriga Norden. I Norge har det hittats flera engelska mynt från början av vikingatiden, vilket tidsmässigt stämmer in med den tid de tidigaste plundringarna

skedde. Under 900-talet kom det in en del engelska mynt till Norden som kan tyda på att en viss handel existerade mellan länderna. I östra delen av Östersjöområdet skedde dock importen senare. I Finland finns endast ett mynt på Åland från tiden före den engelska myntreformen. På Åland upphör skattfynden efter år 970. De tidigaste engelska mynten funna på fastlandet i Finland är från efter myntreformen. Det var först från 1020-talet som det blev rikligt med myntfynd i Finland, vilket är ca tre decennier senare än i övriga Norden (Jonsson 1983:30f). På Island finns endast ett större fynd, Gaulverjabaer och det kan ha kommit dit intakt.

2.4 Tidigare forskning

Silverskatterna har diskuterats länge, speciellt de på Gotland vars antal är stort. Redan Hildebrand (1881) och Hauberg (1900) tog upp möjligheten att mynten, speciellt de engelska kan ha kommit från danegälderna (Östergren 1989:25). Andra teorier om skattrikedomen är handel, sjöröveri m.m. Krig och oroligheter har setts både som anledning till att skatter upphörde att läggas ner och anledning till att de grävdes ner (Östergren 1989:25). För andra anledningar till nergrävning som diskuterats, se ovan under bakgrund. Huruvida mynten har cirkulerat i Norden innan de grävdes ner är också ett ämne som har diskuterats.

I frågan om Nordens vikingatid är mynten en viktig historisk källa då inget annat samtida skriftligt material har funnits. Genom mynten kan man datera arkeologiska fynd och få fram namn på de olika myntherrarna, t ex de skandinaviska kungarna. De engelska mynten har studerats ingående och har blivit findaterade, tack vare Eadgars myntreform. Detta har varit till stor hjälp även vad gäller det nordiska vikingatida myntmaterialet.

Danegälderna har också diskuterats ofta och inte bara om de har varit anledningen till myntimporten. I anglosaxiska krönikan står det hur mycket engelsmännen fick betala danskarna. Många forskare har undrat om dessa belopp egentligen stämmer, i synnerhet den sista och största danegälden år 1018. Metcalf (1990:175) har genom att studera storleken på de olika mynttypernas utgivning och skillnaderna i utgivning mellan de olika myntorterna kommit fram till att siffrorna i anglosaxiska krönikan kan stämma.

Gullbekk (1995:2) tror att en del av de engelska mynten kom direkt till olika delar av Norden från England och inte via Danmark som många andra forskare tror. Detta har han kommit fram till genom att jämföra myntortsursprunget för de flesta mynten i Norge, västra Danmark och på Gotland.

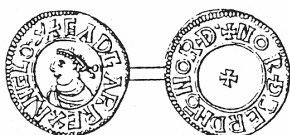
I artikeln "The routes for the importation of German and English coins to the Northern Lands in the Viking Age" har Jonsson (1993:230) studerat importvägarna till Norden och han anser att både tyska och engelska mynt importerades från Tyskland i perioden 995-1030 eKr.

3. MATERIAL

Materialet i denna uppsats består av engelska mynt och nedan visar jag hur typerna ser ut. Den typbeteckning som jag använder mig av är Hildebrands. Bror Emil Hildebrand publicerade år 1881 i "Anglo-Sachiska mynt i Svenska Kongl. Myntkabinettet, funna i Sveriges jord" alla typer och varianter av engelska vikingatida mynt i Kungliga myntkabinettets ägo. Detta verk har varit till stor hjälp för alla senare forskare i ämnet.

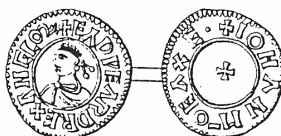
Vid mynten nedan anges Hildebrands typbeteckning, typens engelska namn och den beräknade utgivningstiden.

Edgar

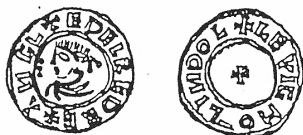
C2 - Reform Small Cross (975-978)

Edward Martyren

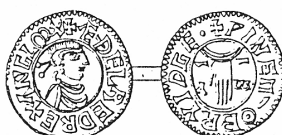

A - Normal Small Cross (975-978)

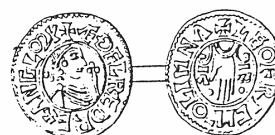
Æthelred II

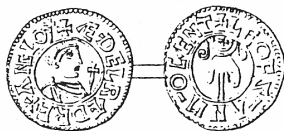
A - First Small Cross (978-979)

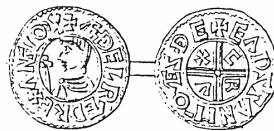
B1 - First Hand (979-985)

B2 - Second Hand (985-991)

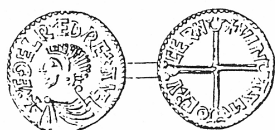
B3 - Benediction Hand (991)

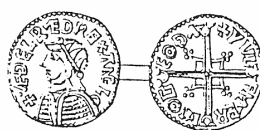
C - Crux (991-997)

A2 - Intermediate Small Cross (997)

D - Long Cross (997-1003)

E - Helmet (1003-1009)

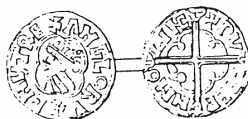

G - Agnus Dei (1009)

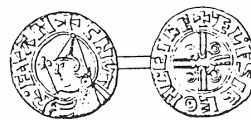

A3 - Last Small Cross (1009-1017)

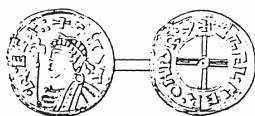
Knut

E - Quatrefoil (1017-1023)

G - Pointed Helmet (1023-1029)

H - Short Cross (1029-1035)

Harald I

A - Jewel Cross (1035-1037)

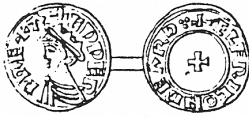

B - Fleur-de-Lis (1037-1040)

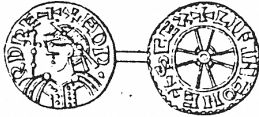
Hardaknut

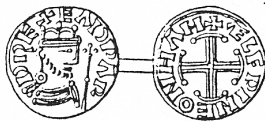
A - Jewel Cross (1035-1037)

A - Radiate/Small Cross (1044-1046)

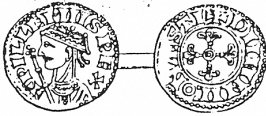

E - Expanding Cross (1050-1053)

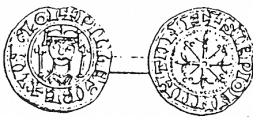

G - Hammer Cross (1059-1062)

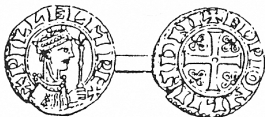
William I

I - Profile Cross Fleury (1066-1068)

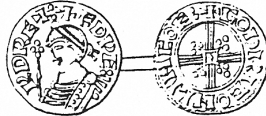
IV - Two Sceptres (1072-1074)

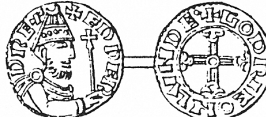
VII - Profile Cross and Trefoil (1080-1083)

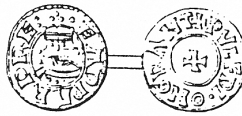
B - Arm and Sceptre (1040-1042)

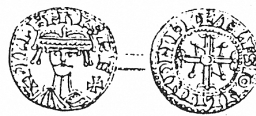
C - Trefoil Quadrilateral (1046-1048)

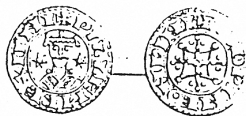
F - Pointed Helmet (1053-1056)

Ac - Facing Bust (1062-1065)

II - Bonnet (1068-1070)

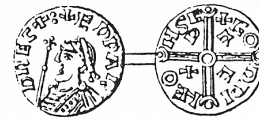

V - Two Stars (1074-1077)

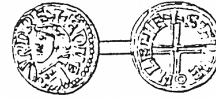

VIII - Paxs (1083-1086)

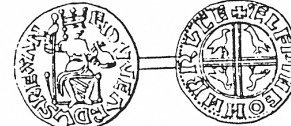
Edward Bekännaren

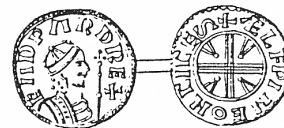
D - Pacx (1042-1044)

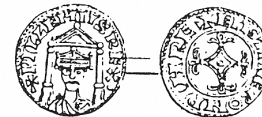
B - Short Cross (1048-1050)

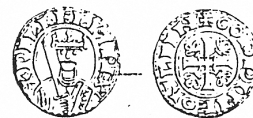
H - Sovereign Eagles (1056-1059)

I - Pyramids (1065-1066)

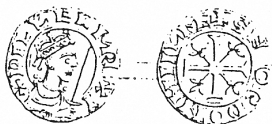

III - Canopy (1070-1072)

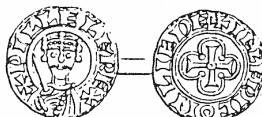

VI - Sword (1077-1080)

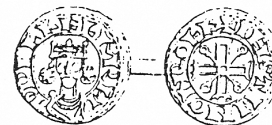
William II

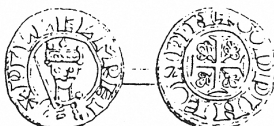
I - Profile (1086-1089)

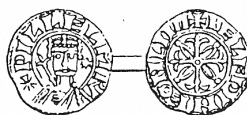
II - Cross in Quatrefoil (1089-1092)

III - Cross Voided (1092-1095)

IV - Cross Patee and Fleury (1095-1098)

V - Cross Fleury and Piles (1098-1100)

4. ANALYS

I analysen presenterar jag materialet från de olika områdena i Norden. Danmark är det land som, efter Sverige, i Norden har flest engelska mynt från vikingatiden. Jag har delat in Danmark i Jylland, Själland, Bornholm och övriga Danmark, som består av öarna Fyn, Falster, Langeland, Lyö, Thurö, Fejö och det tyska området Schleswig-Holstein. Färöarna har endast ett fynd och området ligger såpass avskilt från resten av Danmark att jag har det som ett separat område. Anledningen till denna indelning är att jag tycker det vore intressant att jämföra Jylland, fastlandet i väster, med Själland, den största ön i östra Danmark. Bornholm ligger enskilt till och har ett mycket intressant material med många fynd och mynt.

Norge har jag delat in i norra och södra Norge för att se om det finns några skillnader där emellan eller ej. Gränsen har jag lagt mellan Möre og Romsdals och Sörtrøndelags fylken i norr och Sogn og Fjordanes, Opplands och Hedmarks fylken i söder.

Finland har jag delat in i väst och öst, där västra Finland ligger närmare det övriga Norden och östra Finland ligger mot Ryssland. Gränsen mellan östra och västra Finland har jag dragit vid Tavastehus östra gräns.

Island, som endast har fyra fynd delar jag inte upp i olika områden.

Jag har även gjort en tidsmässig uppdelning för att kunna se hur områdena skiljer sig åt genom tiden. Tidsindelningen är 973-1028, 1029-1084 och 1085-1145.

I analysen har jag gjort tabeller över fyndmaterialet. I dessa tabeller står namnet på fyndplatsen, vilket landskap det ligger i (utom för Bornholm, Jylland, Själland, Färöarna och Island) och fyndets totala tpq. Tidsindelningen är gjord efter fyndens totala tpq. Efter tpq följer fördelningen av de engelska mynttyperna, och sist finns en kolumn för obestämda mynt om de förekommer. I tabellerna och i diagrammen använder jag mig av Hildebrands bokstavsbezeichnungar för mynttyperna (se kap. 3.1), med undantaget att jag för William I använder arabiska i stället för romerska siffror för att skilja William I från William II. Bokstaven R står för reform mynt, dvs Edgars Small Cross typ, Edward Martyrens Small Cross typ och Ethelred II:s First Small Cross typ.

De engelska kungarnas namn har förkortats på följande sätt:

E = Edgar	HCn = Hardaknut
EdM = Edward Martyren	EdC = Edward Bekännaren
AE = Ethelred	W I = William I
Cn = Knut	W II = William II
Har I = Harald I	St = Stephen I

4.1 DANMARK

Danmark har totalt 5360 engelska mynt i 112 olika fynd under perioden 973-1106. Av dessa mynt har 5174 kunnat bestämmas till typ och 31 har bestämts till en viss kung. 155 mynt är obestämda. Om man ser på summan av mynt i de olika mynttyperna (fig. 4.1), ser man att antalet mynt är störst under Ethelred II:s Long Cross typ (som präglades under perioden 997-1003) och Knuts Pointed Helmet typ (präglad 1023-1029). Efter 1029 minskar antalet mynt stadigt och efter 1056 finns det endast ett fåtal mynt.

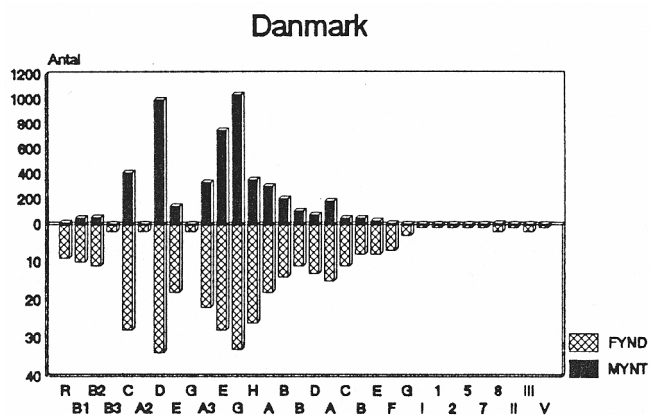

Fig. 4.1) Diagram över Danmarks typbestämda engelska mynt och antalet fynd som typerna förekommer i.

4.1.1 Bornholm

På Bornholm ser det engelska myntmaterialet ut på detta sätt:

R	AE	Cn	Har I+ HCn	EdC	W I	W II	St	Obest. mynt	Antal fynd
1	572	211	29	30	11	3	-	12	36

Trots att Bornholm storleksmässigt endast är en liten del av Danmark (endast drygt 1 % av hela Danmarks yta om man ej räknar med Grönland och Färöarna) har ändå ca 16 % av de engelska mynten hittats där. 869 är det totala antalet mynt under den undersökta perioden. Av dessa har 847 kunnat typbestämmas, 10 har bestämts till en viss kung och 12 är obestämda. I diagrammet (fig. 4.2) kan man se att Bornholm skiljer sig från det danska totaldiagrammet genom att det är Ethelreds Crux typ som är den antalsmässigt största typen och därefter följer Long Cross typen. Huvudtyngden ligger på Ethelreds mynt och inte på Knuts mynt, vilket skiljer sig från den totala danska bilden. Bornholm har även en relativt stor andel sena typer, dvs från tiden efter 1056.

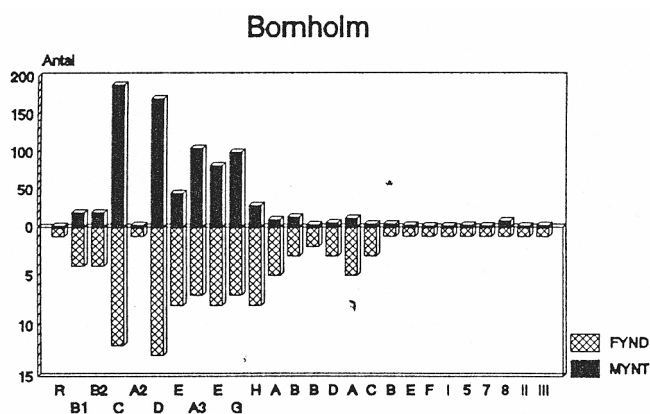

Fig. 4.2) Bornholms typbestämda engelska mynt och antalet fynd som de förekommer i.

4.1.1.1 Perioden 973-1028

Det är under denna period det finns flest mynt och fynd på Bornholm. Det finns några skattfynd med ett flertal mynt här. Ethelreds Crux och Long Cross typer är de typer som har det övervägande största antalet mynt i skattfynden. Fynden är väl utspridda över hela ön (fig. 4.3).

FYNDORT	TPQT	R	B1	B2	B3	C	A2	D	E	A3	E	G	Obes.
Frostegård	0.0												1
Lilleborg	978.9												1
Baggård	979.9												1
Vester Marie?	991.0					1							
Klintesryd	991.0		1			1							
Vellensbygård	996.0			1									
Jydegård	997.0							1					
Nörre Sandegård	997.0							1					
Bakkegård/Agerbygård	997.0							1					
Tyskegård	997.0							62					
Bondegård	1002.0					2		3					
Munkegård	1002.0	1	14	13		129	2						
Store Gadegård	1003.0								1				
Holsegård	1004.0			2		14		33	6				
Kannikegård/Tyskegård	1009.0							4	1	1			
Store Gadegård	1009.0									1			
Skovvang	1017.0		3	3		20		40	22	62	4		6
Kobbegårde	1018.0					1							
Paeregård	1026.0					10		14	3	19	44	56	

- = 1-49 engelska mynt
- X = 50-299 engelska mynt
- O = 300 eller fler engelska mynt

Fig. 4.3) Bornholm. Samtliga Bornholmskartor skala ca 1: 1 500 000.

4.1.1.2 Perioden 1029-1084

Under denna period finns det flera skattfynd men ingen mynttyp är dominerande till antalet. Mönstret är här mer jämnt och utspritt. I Enegårdsfyndet (KMMS inventariernr 241) dominerar Knuts typer men antalet mynt av de olika typerna skiljer sig inte åt speciellt mycket.

- = 1-49 engelska mynt
- X = 50-299 engelska mynt
- O = 300 eller fler engelska mynt

Fig. 4.4) Bornholm

FYNDORT	TPQT	C	D	E	A3	E	G	H	A	B	B	D	A	C	O	bes.
Möllebjerg	1030.0							1								
Egesgård	1035.0								1							
Enegård	1038.0	3	11	4	9	12	19	13	2	9						
Möllebjerg	1039.0						1									
Bolbygård	1042.0	2				1	3	3	1		2	4				3
Povlsker?	1044.0		1											1		
Ellebygårde	1046.0														1	
Skellegård	1047.0						1									
Stensbygård	1047.0							1								
Krusegård	1047.0	2										1	2	1		
Tornegård	1047.0					2		1	1				1			1
?	1047.0															1
Östre Rosendalegård	1047.0							1								1
Lillegaerde	1078.0		5	2	2	6	2	1		2			3			
Rabekkegård	1079.0		1			1										5

4.1.1.3 Perioden 1085-1145

Under denna period finns det endast ett fynd på Bornholm, Store Frigård (KMMS 1701). Detta fynd har en tidsmässigt lång utspridning, där tyngdpunkten ligger på Knuts typer. Fyndet ligger på östra delen av ön (fig. 4.5).

FYNDORT	TPQT	B1	C	D	E	A3	E	G	H	A	B	B	D	A	C	B	E	F	I	5	7	8
Store Frigård	1106.0	1	3	10	6	11	12	18	8	5	2	1	1	5	2	4	2	1	1	2	1	8

FYNDORT	TPQT	II	III	O	bes.
Store Frigård	1106.0	1	2		2

Fig. 4.5) Bornholm

- = 1-49 engelska mynt
- X = 50-299 engelska mynt
- = 300 eller fler engelska mynt

4.1.2 Jylland

På Jylland ser det engelska myntmaterialet ut på detta sätt:

R	AE	Cn	Har I+ HCn	EdC	W I	W II	St	Obest. mynt	Antal fynd
4	243	661	133	241	2	3	-	2	29

De flesta mynten finns under Knut vilket liknar Danmarks totala material. Det totala antalet mynt är 1289. 1281 mynt har bestämts till typ och 6 mynt till en kung. Det som skiljer Jylland åt är det låga antalet mynt av Ethelreds Crux och Long Cross typer. Mynttyperna innan Ethelreds Cruxtyp finns också endast i ett litet antal. Jylland har dock ett relativt stort antal Edward Bekännaren mynt, speciellt hans Radiate/Small Cross typ som präglades 1044-1046 (fig. 4.6). Efter 1053 minskar antalet mynt.

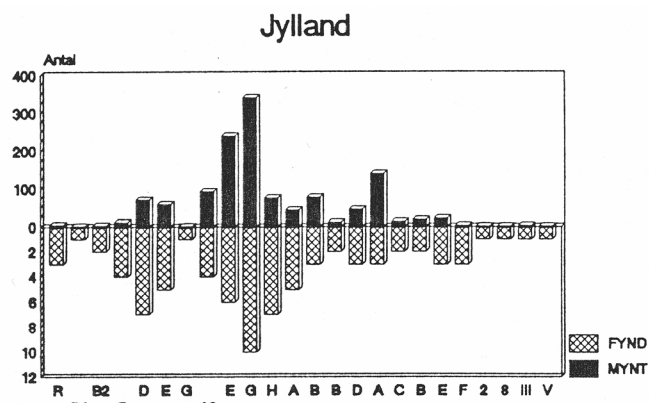

Fig. 4.6) Jyllands typbestämda engelska mynt och antalet fynd som de förekommer i.

4.1.2.1 Perioden 973-1028

Under denna period har de flesta fynden bara enstaka engelska mynt. Det största fyndet är Åstrup Banke (inget KMMS nr) med 5 st Ethelreds Long Cross typ. Anmärkningsvärt är att det inte finns några mynt av Ethelreds Crux typ. Flera av fynden ligger runt Ålborg i nordöstra Jylland, men annars är de utspridda runt nästan hela halvön (fig. 4.7).

FYNDORT	TPQT	R	B1	B2	C	D	A3	G	O bes.
Klostermarken	973.0	1							
Åkaer	979.0		1						
Grågård	985.0	2							
Österå	985.0			1					
Nörre Lyngvig	997.0					1			
Thisted	997.0					1			
Åstrup Banke	997.0					5			
Felding church	1017.9								1
Österå	1023.0							1	
Lindholm Høje	1023.0							1	
Rubjerg dunes	1023.0							1	
Røsnaes	1023.0							1	

• =1-49 engelska mynt
 x=50-299 engelska mynt
 ○=300 eller fler engelska mynt

Fig. 4.7) Jylland. Samtliga Jyllandskartor i skala 1: 6 000 000

4.1.2.2 Perioden 1029-1084

Det är under den här perioden som Jyllands större fynd finns. Här finns flera fynd med många mynt och tyngdpunkten ligger på Knuts typer, speciellt Pointed Helmet typen. Lyngbyfyndet (KMMS 226) har en lång tidsperiod från Ethelreds Crux typ (991-997) till Edward Bekännarens Pointed Helmet typ (1053-1056) och tyngdpunkten ligger här både på Knuts och Edward Bekännarens typer. De flesta fynden ligger i nordöstra Jylland men det största fyndet, Enner (KMMS 79) ligger i sydöstra Jylland (fig. 4.8).

FYNDORT	TPQT	R	B2	C	D	E	G	A3	E	G	H	A	B	B	D	A	C	B
Nörre Felding	1029.0																	
Enner	1029.0	1	1	9	51	52	1	73	196	258	1							
Viborg	1029.0								10	3	2							
Hasseriis	1029.0										1							
Ribe-Esbjerg area	1035.0											3						
Louns	1035.0								3	1	8	3						
Kongsö Plantage	1039.0			1	3	2		6	16	48	45	22	52					
Munksjörup	1047.0					1			3	7	10	9	19	5	1	2		
Grenå	1048.0																	1
Stentinget	1050.0																	
Törring	1050.0			1	7	2		11							35	122	2	
Lyngby	1053.0			1	3	3		4	12	19	10	6	7	7	10	16	11	17
Sönder Tranders	1053.0																	
Sönder Tranders	1053.0																	
Lindholm Höje	1068.0																	
Lindholm Höje	1083.0																	

FYNDORT	TPQT	E	F	2	8	Obes.
Nörre Felding	1029.0					4
Louns	1035.0					3
Stentinget	1050.0	1				
Törring	1050.0	1				
Lyngby	1053.0	19	1			
Sönder Tranders	1053.0		1			
Sönder Tranders	1053.0		1			
Lindholm Höje	1068.0			1		
Lindholm Höje	1083.0				1	

Fig. 4.8)Jylland

• =1-49 engelska mynt
X=50-299 engelska mynt
○=300 eller fler engelska mynt

4.1.2.3 Perioden 1085-1145

Här finns endast ett fynd, Lundby Krat (KMMS 4558), med tre mynt från William II.

FYNDORT	TPQT	III	V
Lundby Krat	1098.0	2	1

Fig. 4.9)Jylland

• =1-49 engelska mynt
X=50-299 engelska mynt
○=300 eller fler engelska mynt

4.1.3 Själland

På Själland ser det engelska myntmaterialet ut på detta sätt:

R	AE	Cn	Har I+ HCn	EdC	W I	W II	St	Obest. mynt	Antal fynd
3	339	1057	125	83	-	-	-	73	24

På Själland såväl som på Jylland finns huvuddelen av mynten under Knut. Själland, Danmarks största ö, är det område med flest antal mynt, 1680 varav 1593 är typbestämda och 14 bestämda till kung. Av Ethelreds mynt är det Long Cross typen som har flest mynt, men antalet är mycket mindre än Knuts Quatrefoil och Pointed Helmet typer (fig. 4.10). Efter Hardaknuts Arm-and-Sceptre typ (1040-1042) minskar antalet mynt snabbt och det finns inga mynt efter Edward Bekännarens Sovereign Eagles typ (1056-1059).

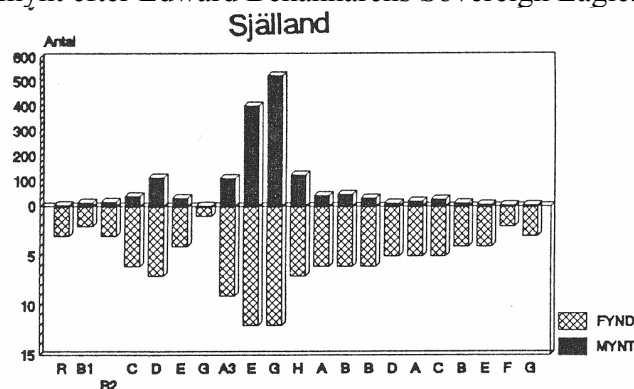

Fig. 4.10) Själlands typbestämda engelska mynt och antalet fynd som de förekommer i.

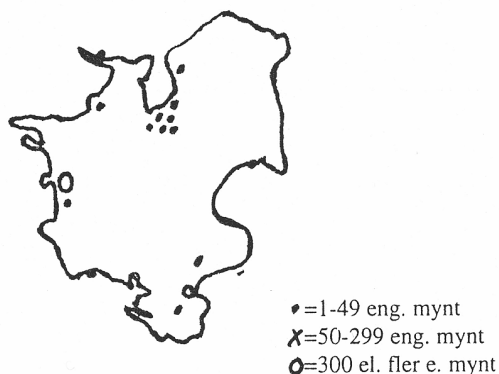

Fig. 4.11) Själlands kartor i skala 1: 3 000 000.

4.1.3.1 Perioden 973-1028

I denna period finns det tre fynd med fler än ett engelskt mynt. Kulhusgården (KMMS 248 och 250) är ett skattfynd från början av perioden med koncentration på Ethelreds First och Second Hand typer (präglade 979-985 respektive 985-991). Kelstrup (KMMS 207) är det största fyndet här och det har en typisk dansk sammansättning med störst koncentration i Knuts typer. Det finns en klar ansamling av fynd runt Roskilde på norra Själland men Kelstrup, det största fyndet finns på västra sidan av ön (fig. 4.11).

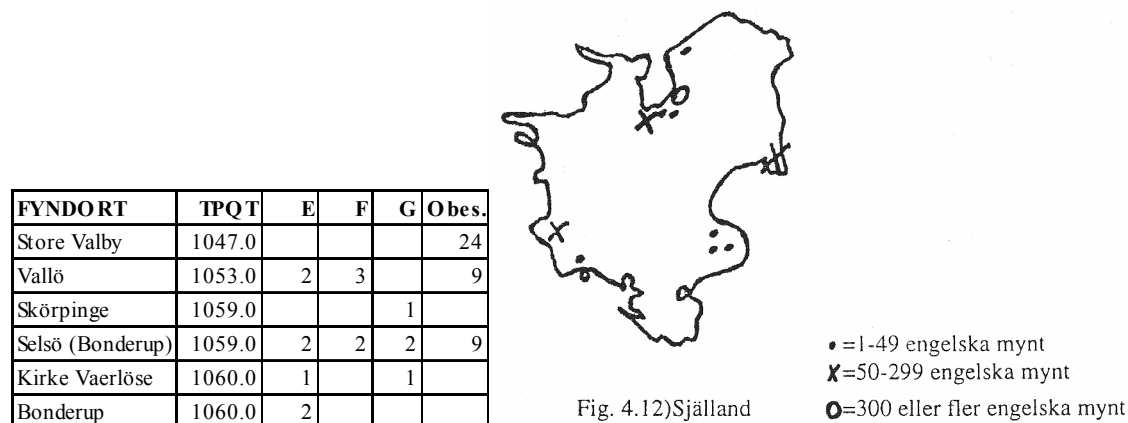
FYNDORT	TPQT	R	B1	B2	C	D	E	G	A3	E	G	Obes.
Jomfruens Egede	979.9											1
Kulhusgården	991.0	1	10	16								
St. Pederstraede	991.0				1							
Slagelse	997.0					1						
Skt. Ib	1009.0								1			
Höve	1009.0								1			
Skt. Ib	1017.0									1		
Stenlöse	1017.0									1		
Bækken	1023.0										1	
Lejre	1023.0								1		1	
Kelstrup	1023.0				13	53	17	1	66	286	242	
Himmelev	1023.0										1	
Overby Lyng	1024.0									3	3	

4.1.3.2 Perioden 1029-1084

I den här perioden är de flesta fynden skattfynd med fler än ett mynt. Många av fynden spänner över en lång tidsperiod, speciellt Vallö (KMMS 32) och Bonderupfynden (KMMS 137) som har Edward Martyrens respektive Edgars Small Cross (975-978) som äldsta typ och Edward Bekännarens Pointed Helmet (1053-1056) respektive Sovereign Eagles (1056-1059) som yngsta typ, och tyngdpunkten finns återigen hos Knut typerna. Fortfarande många fynd runt Roskilde, men även några fler fynd runt öns kuster (fig. 4.12).

På Själland har man inte hittat några mynt senare än Edward Bekännarens Sovereign Eagles typ och det finns inga fynd med total tpq efter 1080 som har engelska mynt.

FYNDORT	TPQT	R	B1	B2	C	D	E	A3	E	G	H	A	B	B	D	A	C	B
Skt. Jörgensbjerg	1035.0					1		1	2	9	13							
Ströby	1044.0					1			2	3	7	4	1	3	1	1		
Vor Frue churchyard	1047.0								2								1	
Store Valby	1047.0			1	12	29	11	28	65	200	41	16	18	3	3			
Ölsted churchyard	1047.0													1				
Vallö	1053.0	1			7	23	2	12	18	21	18	4	4		3	6	6	3
Skörpinge	1059.0																	
Selsö (Bonderup)	1059.0				1				7	16	21	6	8	7		3	4	2
Kirke Vaerløse	1060.0							2	2	4	4	4	3	1	1	4	5	3
Bonderup	1060.0	1	3	1	5	7	2	1	14	24	20	9	14	18	3	5	10	3

4.1.4 Övriga Danmark

För övriga Danmark ser det engelska myntmaterialet ut på detta sätt:

R	AE	Cn	Har I+ HCn	EdC	W I	W II	St	Obest. mynt	Antal fynd
6	860	213	323	51	1	-	-	68	21

För övriga Danmark ser siffrorna annorlunda ut med ovanligt få av Knuts typer. Antalet mynt är som störst under Ethelred och t.o.m. Harald I och Hardaknuts typer överstiger Knuts. Det totala antalet mynt är 1522, varav 1453 har kunnat bestämmas till typ och 1 mynt endast till kung. Om man ser på diagrammet (fig. 4.13) är det Ethelreds Long Cross typ som är i särklass flest. William I:s Profile Cross Fleury typ (1066-1068) är det yngsta myntet. Detta områdes speciella utseende kan bero på att det geografiskt sett är splittrat och på att det har enstaka skattfynd som påverkar den totala bilden starkt som vi ska se nedan.

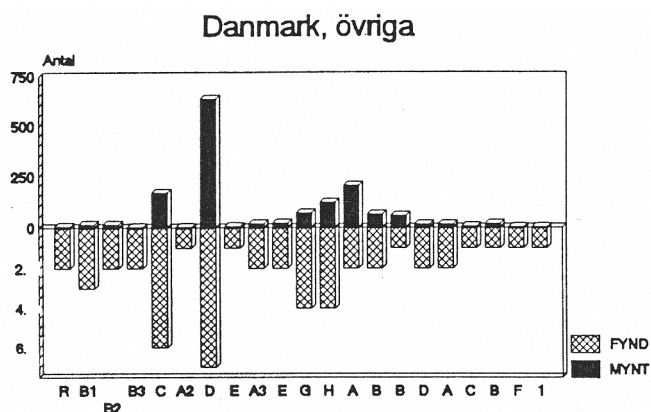

Fig. 4.13) Övriga Danmarks typbestämda engelska mynt och antalet fynd de förekommer i.

4.1.4.3 Perioden 973-1028

Här finns det ett par fynd som sticker ut från den normala bilden. Listfyndet (inget KMMS nr) från Sylt, en ö väster om Jylland på den tyska sidan idag, har ett mycket speciellt utseende med 588 st Ethelreds Long Cross typ. Det är detta fynd som mest påverkar bilden på hela området. Om man tog bort detta fynd från diagrammet, fig. 4.13, skulle det mer likna diagrammet över hela Danmark, fig. 4.1. De flesta fynden finns på ön Fyn (fig. 4.14).

FYNDORT	LS	TPQT	R	B1	B2	B3	C	A2	D	A3	O bes.
Gudme	F	978.9									1
Vålse	Fa	991.0	3	1							
Rendsborg	Sw	991.0					1				
Tingsted churchyard	Fa	991.0					1				
Ejby mølle, Åsumvej	F	997.0							1		
Nørlev/Søgård	?	997.0							1		
Stenløsevej 103	F	997.0							1		
Thurø	Th	997.0							1		
List	Sw	997.0		5			62		588		
Lymose skov	Fa	999.0			5	1	3				
Iholm	F	1009.0	3	9	8	1	100	2	31	1	
Fyns Hoved	F	1017.0									65

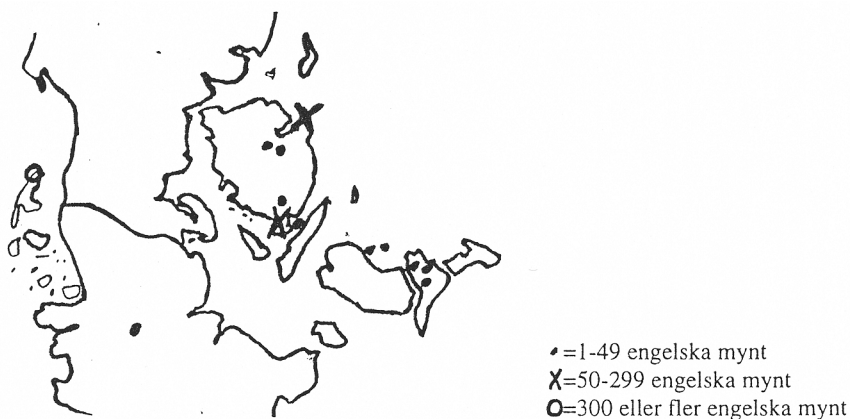

Fig. 4.14) Övriga Danmarks samtliga kartor i skala ca 1: 4 300 000.

4.1.4.2 Perioden 1029-1084

Under den här perioden finns det ett stort fynd, Hågerup (KMMS 2113 och 4663), från ön Fyn. Det största antalet mynt finns i det fyndet ovanligt nog i Harald I och Hardaknuts Jewel Cross typ, präglat 1035-1037, men Knut typerna är också representerade i ett relativt stort antal. De andra fynden är utspridda över området (fig. 4.15).

FYNDORT	LS	TPQT	C	D	E	A3	E	G	H	A	B	B	D	A	C	B	F	Obs.
Österskov	Fe	1029.0						1	2									
Hedeby	Ho	1029.0							1									
Lyö	Ly	1035.0								1								
Westerland	Sw	1038.0					1	2	1		1							
Kippinge	Fa	1042.0											1					
Visborg	Sa	1044.0												1				
Hågerup	F	1048.0	1	13	5	17	21	65	118	202	63	56	12	12	6	18		3
Hedeby	Ho	1053.0															1	

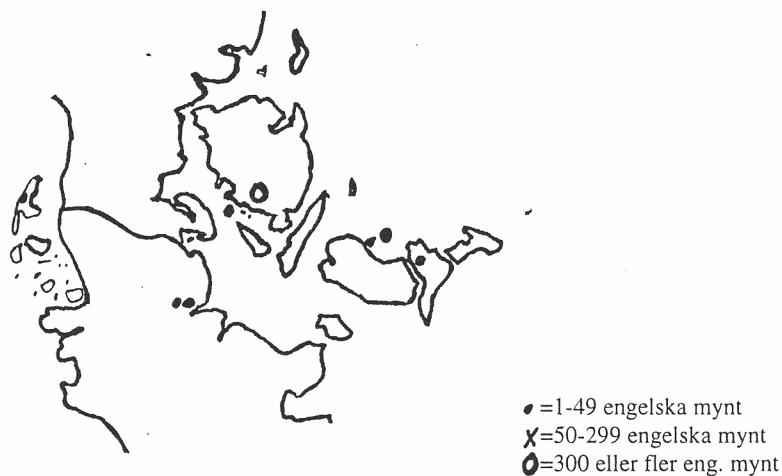

Fig. 4.15) Övriga Danmark

4.1.4.3 Perioden 1085-1145

Bjerre Banke (NM nr 885) på ön Langeland (fig. 4.16) är det enda fyndet i denna period och det har endast två engelska mynt, Knuts Pointed Helmet typ (1023-1029) och William I:s första mynttyp, Profile Cross Fleury (1066-1068).

FYNDORT	LS	TPQT	G	I
Bjerre Banke	La	1106.0	1	1

Fig. 4.16) Övriga Danmark

- = 1-49 engelska mynt
- x = 50-299 engelska mynt
- = 300 eller fler engelska mynt

4.2 NORGE

Norge har totalt 2749 engelska mynt från 47 olika fynd under perioden 973-1065. 2411 av de mynten har kunnat bestämmas till typ och 146 har bestämts till en kung. 192 mynt har inte kunnat bestämmas närmare. Om man ser på diagrammet (fig. 4.17) ser man att Norge har två toppar. Den första toppen kommer under Ethelred med Crux, Long Cross och Helmet typerna. Det finns bara ett fåtal mynt från tiden innan Cruختypen. Nästa topp kommer med Ethelreds Last Small Cross, Knuts Quatrefoil och Pointed Helmet typer där den sistnämnda är den största typen. Efter Pointed Helmet, 1029, minskar antalet mynt kraftigt och håller sig därefter på en låg nivå. Edward Bekännarens Facing Bust typ (1062-1065) är den yngsta typen som har hittats i Norge.

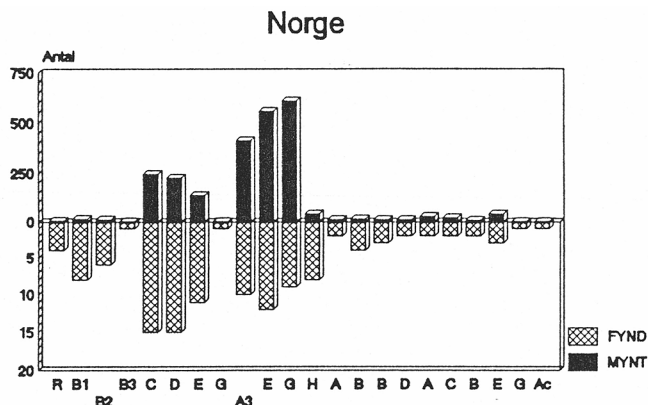

Fig. 4.17) Norges typbestämda engelska mynt och antalet fynd de förekommer i.

4.2.1 Norra Norge

I norra Norge ser det engelska myntmaterialet ut på detta sätt:

R	AE	Cn	Har I+ HCn	EdC	W I	W II	St	Obest. mynt	Antal fynd
5	455	359	-	-	-	-	-	5	16

Totalt finns det 824 mynt, varav 783 har bestämts till typ och 36 till en kung. Det finns inga mynt från tiden efter Knut, vilket är anmärkningsvärt. Men om man ser på diagrammet (fig. 4.18) ser man att norra Norge har samma toppar som Norge totalt, dvs Ethelreds Crux, Long Cross och Helmet typer samt Ethelreds Last Small Cross, Knuts Quatrefoil och Pointed Helmet typer. Men här tar mynten slut redan efter Knuts sista mynttyp, Short Cross (1029-1035).

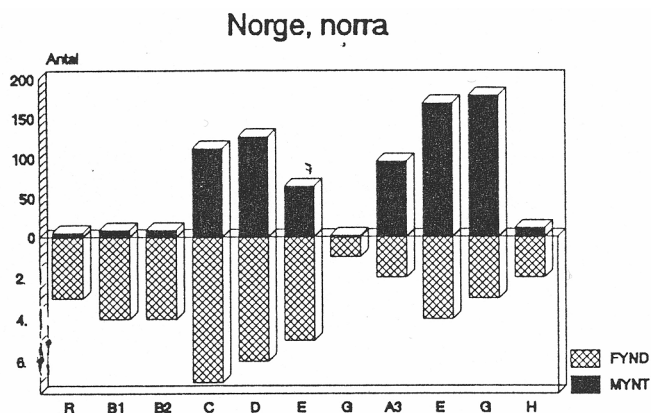

Fig. 4.18) Norra Norges typbestämda engelska mynt och antalet fynd de förekommer i.

4.2.1.1 Perioden 973-1028

I den här perioden finns det några fynd med enstaka mynt och några skattfynd. Skattfynden koncentrerar sig runt Ethelreds Crux och Long Cross typer, eller som Nesböenfyndet (Skaare 1976 fyndnr 135) runt Knuts typer. Antalet fynd är ganska stort, 13 av totalt 16, i denna period, vilket också visar att tyngdpunkten ligger i ett tidigt material i norra delen av Norge. Alla fynd ligger i den södra delen av norra Norge (fig. 4.19).

FYNDORT	LS	TPQ T	R	B1	B2	C	D	E	G	A3	E	G	Obes.
Namdal	NT	978.9											1
Maere church	NT	991.0				1							
Helgeland	No	997.0					1						
Vitsö	ST	997.0											20
Kaldal	NT	1002.0		6	5	29							
Slögstad	MR	1002.0	2	1		24	2						
Borgund	MR	1003.0						1					
Sandsaunet	NT	1006.0				11	17	3					2
Törlå	MR	1009.0	2		1	9	22	11					13
Nordset-Sagen	ST	1017.0									1		
Hove	NT	1018.0									1	5	
Nesböen	MR	1024.0		1	1	9	34	16	1	27	61	105	

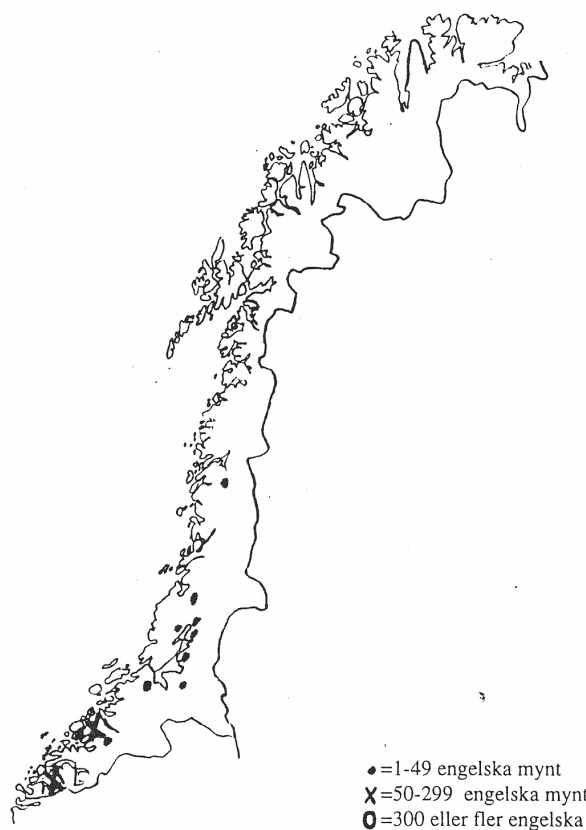

Fig. 4.19)Norra Norge 973-1028. Samtliga Norgekartor skala ca 1: 10 700 000.

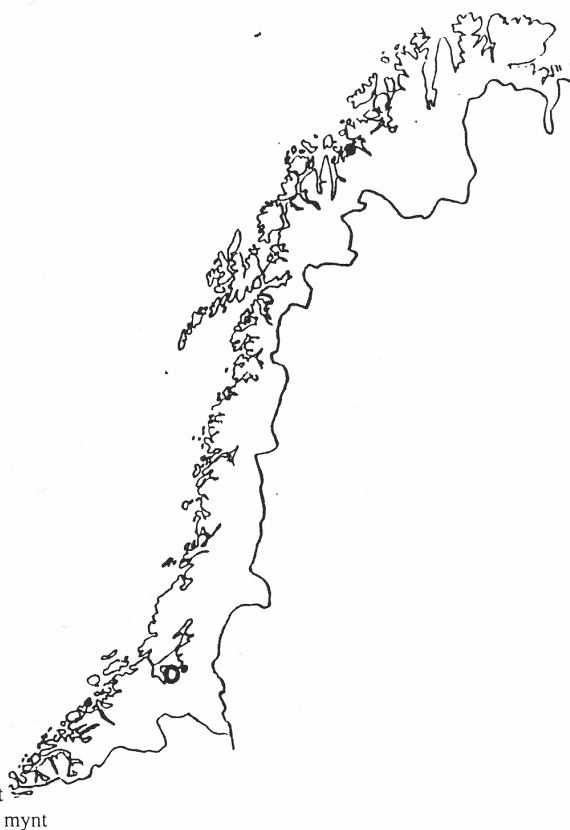

Fig. 4.20)Norra Norge 1029-1084.

4.2.1.2 Perioden 1029-1084

Här finns de återstående tre fynden i norra Norge. Ingen av dem har ett tpq senare än 1029. Fyndet från Dronningens gate i Trondheim (Skaare 1976 nr 147) stämmer mycket bra in med den totala bilden över norra Norge med flest mynt under Knuts typer men också många av Ethelreds Crux, Long Cross, Helmet och Last Small Cross typer. Här finns det ett fynd långt norrut i Troms fylke (län), (fig. 4.20)

Det finns inga fynd i norra Norge med tpq senare än 1029 som har engelska vikingatida mynt från efter myntreformen 973.

FYNDORT	LS	TPQT	R	B1	B2	C	D	E	A3	E	G	H	Obes.
Dronningens gate	ST	1029.0	1	1	2	29	51	34	69	106	69	10	
Trondheim minster	ST	1029.0										1	
Haukøy	Tr	1029.0											5

4.2.2 Södra Norge

I södra Norge ser det engelska myntmaterialet ut på detta sätt:

R	AE	Cn	Har I+ HCn	EdC	W I	W II	St	Obest. mynt	Antal fynd
2	667	925	35	109	-	-	-	187	31

Totalt finns det i södra Norge 1925 mynt, där 1628 är bestämda till typ och 110 till en kung. Här finns det största antalet mynt hos Knut, men även Ethelreds typer finns i stort antal. Det yngsta myntet är Edward Bekännarens Facing Bust typ (1062-1065). Diagrammet för södra Norge (fig. 4.21) stämmer väl överrens med diagrammet över hela Norge (fig. 4.17) med flest mynt från perioden 1009-1029, dvs Ethelreds Last Small Cross, Knuts Quatrefoil och Pointed Helmet typer.

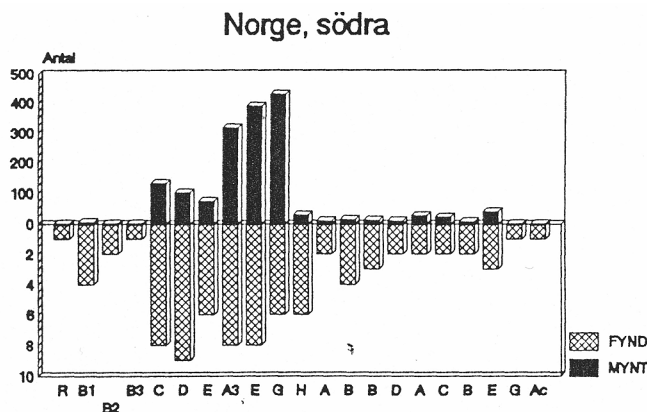

Fig. 4.21) Södra Norges typbestämda engelska mynt och antalet fynd de förekommer i.

4.2.2.1 Perioden 973-1028

Det finns tyvärr många fynd här där mynttyperna inte är kända, t ex Jösangfyndet (Skaare 1976 nr 91) har 151 engelska mynt från Edward Martyren och Ethelred men det finns inga uppgifter om vilka typer. Av de andra fynden kan vi se att det finns ett par fynd med koncentrationer i Crux typen. Sletheifyndet (Skaare 1976 nr 82) har ett stort antal Ethelreds Last Small Cross typ, vilket är en mycket stor andel av denna typs totala antal i hela Norge. Hårrfyndet (Skaare 1976 nr 78) har flest mynt i Knuts Quatrefoil typ. Fynden är relativt spridda men två koncentrationer kan skönjas, en vid västra kusten och en vid Oslofjorden (fig. 4.22).

FYNDORT	LS	TPQ T	B1	B2	B3	C	D	E	A3	E	G	O	bes.
Braatveit	Ro	978.9											2
Reve?	Ro	984.0											1
Tråen	Bu	991.0											10
Vegusdal	AA	991.0				2							
Fuglevik	Öf	997.0	1	1		51	1						8
Bore	Ro	997.0	2		1	50							12
Fjellheim	Vf	997.0					1						
Jösang	Ro	1014.0											151
Trosvik	Op	1015.0											1
Slethei	Ro	1018.0				6	29	32	239				
Hårr	Ro	1020.0	1			15	32	20	30	135			
Stein	Bu	1023.0						2	1	9	6		
Hövrén	Op	1023.0											3
Huseby	Bu	1023.0										1	

• =1-49 engelska mynt
X=50-299 engelska mynt
O=300 eller fler engelska mynt

Fig. 4.22)Södra Norge 973-1028.

Fig. 4.23)Södra Norge 1029-1084.

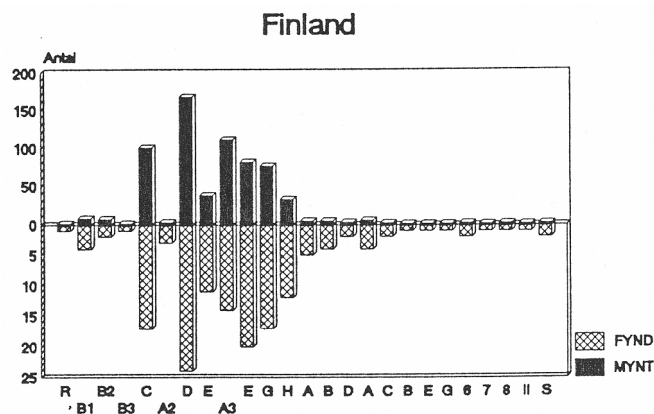
4.2.2.2 Perioden 1029-1084

Här finns det några fynd med mynt från en lång tidsperiod. Bröholtfyndets (Skaare 1976 nr 35) äldsta typ är Ethelreds First Hand (979-985), och yngsta typ är Edward Bekännarens Expanding Cross (1050-1053). Fyndet från Helgelandsmoen (Skaare 1976 nr 38) har 7 engelska mynt som har en tidsmässig spännvidd på 68 år, från Ethelreds Long Cross (997-1003) till Edward Bekännarens Facing Bust (1062-1065). Koncentrationen vid Oslofjorden finns kvar men det finns nu ingen egentlig koncentration vid västkusten (fig. 4.23).

1067 är tpm för de yngsta fynden med vikingatida engelska mynt och därför finns det inga fynd med från perioden 1085-1145 i södra Norge.

[illegible]

FYNDORT	LS	TPQT	E	G	AC	O.bes.
Årstad	Ro	1029.0				74
Kongsgården	Os	1038.0				2
Fen	Tm	1040.0				4
Rennesund	Tm	1045.0				29
Brøholt	Bu	1050.0	3			
Foldøy	Ro	1051.0	35			
Helgelandsmoen	Bu	1067.0	1	2	1	

4.3 FINLAND

Fig. 4.24) Finlands typbestämda engelska mynt och antalet fynd de förekommer i.

Finland har totalt 671 engelska mynt från perioden 973-1145 och de är från 62 olika fynd. 662 mynt har kunnat typbestämmas och 8 har bestämts till en viss kung. 1 mynt är obestämt. Diagrammet (fig. 4.24) visar att mynt präglade under Ethelred är de som det finns flest av i Finland och Knuts typer är färre. Ethelreds Long Cross typ är den som det finns flest av följt av Last Small Cross och Cruxytyperna. Det är i Finland vi hittar de yngsta typerna, dvs de som präglats av Stephen I mellan 1136-1145, men det totala antalet mynt är inte stort efter Knuts typer. Det har inte hittats något exemplar av Hardaknuts Arm-and-Sceptre typ i Finland.

4.3.1 Västra Finland

I västra Finland ser det engelska myntmaterialet ut på detta sätt:

R	AE	Cn	Har I+ HCn	EdC	W I	W II	St	Obest. mynt	Antal fynd
1	443	193	10	15	5	1	2	1	55

De flesta av Finlands myntfynd, 55 av 62, har hittats i västra, speciell sydvästra Finland, därför är bilden av västra Finland i stort sett identisk med Finland totalt (vilket kan ses i diagrammen, jämför fig. 4.24 med fig. 4.25). Den övervägande delen av mynten har präglats av Ethelred och efter Knut har det bara kommit in ett litet antal mynt fast en lång tid framåt, nämligen till Stephen I:s första mynttyp, präglad 1136-1145. Totalt finns det 629 engelska mynt från perioden 973-1145 i västra Finland. 620 av dem är bestämda till typ, 8 till en kung och 1 mynt är obestämt. Det är alltså den största delen av alla mynt i Finland totalt, 629 av 671.

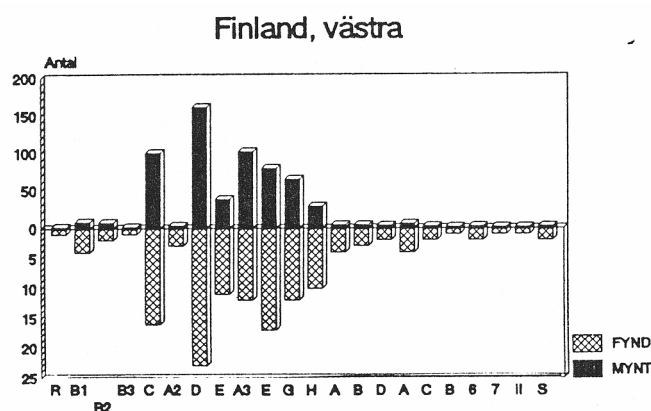

Fig.4.25) Västra Finlands typbestämda engelska mynt och antalet fynd de förekommer i.

4.3.1.1 Perioden 973-1028

Under den här perioden finns 34 av totalt 55 fynd. Hela 21 av dessa fynd är gravfynd, ofta av enstaka mynt. Det är ganska ovanligt med så många gravfynd. Det finns inte i några andra av de områden som jag har undersökt. Skattfynden innehåller en del engelska mynt men inte i några riktigt stora antal. Ethelreds Crux och Long Cross typer är där de flesta mynten finns. Det finns inga reform typer (Edgars och Edward Martyrens Small Cross samt Ethelreds First Small Cross) i den här perioden. Fynden ligger väl spridda i ett bälte ut från Åbo-området i sydvästra delen av Finland och in mot landet, med fyndet i Vaasa (vid kusten i mitten av landet) som undantag (fig. 4.26).

FYNDORT	LS	TPQT	B1	B2	B3	C	A2	D	E	A3	E	G	O bes.
Lusitari	Sa	978.9											1
Lusitari	Sa	978.9											1
Anivehmaanmäki	EF	978.9											1
Anivehmaanmäki	EF	978.9											1
Kyöliö	Sa	991.0				1							
Hiukkavainionmäki	Sa	991.0				1							
Lusitari	Sa	991.0				1							
Anivehmaanmäki	EF	991.0				1							
Vaasa	Öb	991.0				1							
Haimionmäki	EF	997.0						1					
Tammisaari	Ny	997.0						1					
Vilusenharju	Ta	997.0						1					
Anivehmaanmäki	EF	997.0						1					
Maaria church	EF	997.0						1					
Hadvala	EF	997.0	1	4		7							1
Rikala	EF	997.0						1					
Anivehmaanmäki	EF	997.0						1					
Virusmäki	EF	997.0				1		1					
Osmanmäki	Sa	1003.0							1				
Otamo	Ta	1003.0							1				
Värilä	Ta	1006.0	1			12		2					
Lipanmäki	Ta	1009.0						1		1			
Taskula	EF	1009.0						1	1				
Pätiälä	Ta	1014.0						17	1				
Lusitari	Sa	1017.0									1		
Kirmunkarmu	Sa	1017.0									1		
Hiukkavainionmäki	Sa	1017.0									1		
Lusitari	Sa	1017.0									1		
?Pälkäne	Ta	1018.0		3		4		8	4	7	1		
Joensuu	EF	1023.0										1	
Saramäki	EF	1023.0										1	
Ellilä	Ta	1024.0	3		1	32	1	34	6	7		1	
Immilä	Ta	1024.0				2		5	1	7	5	4	

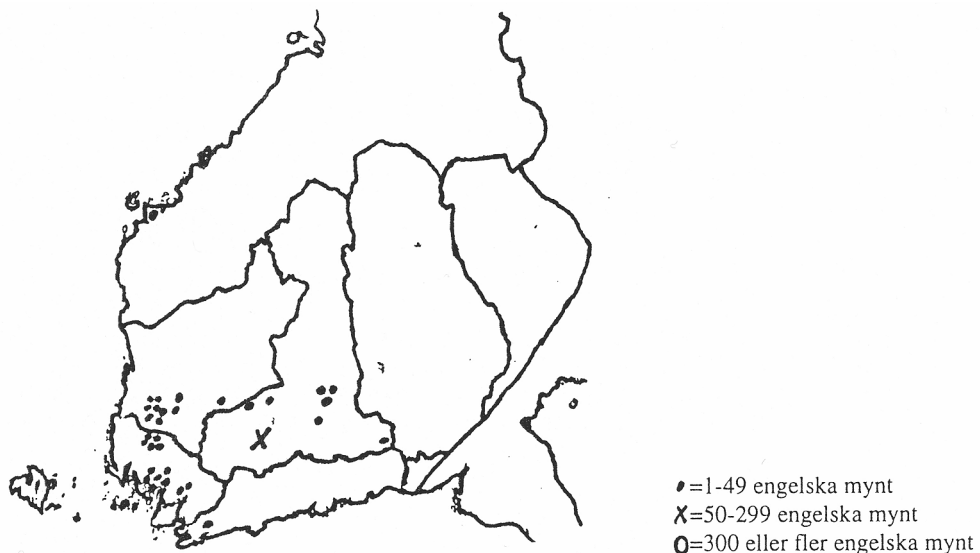

Fig. 4.26) Västra Finland. Finlands samtliga kartor i skala ca 1: 8 700 000.

4.3.1.2 Perioden 1029-1084

Under denna period finns 16 fynd och 5 av dem är gravfynd. Det skattfynd som har flest engelska mynt är Nikkilä (NM [National Museum] nr 3132) som ligger i landskapet Egentliga Finland i landets sydvästra del. Fyndet speglar väl den totala bilden i Finland med flest Ethelreds Long Cross typ och därefter Ethelred Last Small Cross, Knuts Quatrefoil och Pointed Helmet samt Ethelreds Crux typer. De andra fynden har en mer utspridd bild med enstaka mynt. Fynden samlas vid Åbotrakten med några få undantag (fig. 4.27).

FYNDORT	LS	TPQT	R	B1	C	A2	D	E	A3	E	G	H	A	B	D	A	C	B	6	7	Obs.
Franttilannummi	EF	1029.0								1		1									
Sievola	EF	1029.0				1			2	1	1	1									
Nikkilä	EF	1035.0	1	3	32	1	64	18	59	47	35	12	1								
Luurila	Ta	1036.0			2		2	1	3	1	4	2									1
Selkäsaari	Ta	1038.0			1			1	1	1		3	1	1							
?Nousiainen	EF	1039.0			1		1				1	1									
Mahittula	EF	1042.0					1								1						
Uskela	EF	1042.9																			3
Virusmäki	EF	1044.0														1					
Mömmölä	Ta	1044.0							1	1	4	1	1			1					
Mynämäki vicarage	EF	1046.0					2		4	2	2						1				
Ihala	EF	1051.0					2			3		2	1					1			
Anttila	EF	1060.0					9	3	8	9	9	5		2	2	3	1				
Kyöliö	Sa	1077.0																	1		
Kallela	Sa	1080.0																		1	

•=1-49 engelska mynt
 x=50-299 engelska mynt
 O=300 eller fler engelska mynt

Fig. 4.27) Västra Finland.

4.3.1.3 Perioden 1085-1145

Under denna period finns det 5 fynd, varav 3 är gravfynd. Rikalafyndet (NM 12841) är ett gravfynd där man hittade 3 mynt totalt med en lång spridning tidsmässigt. Linnanniemyndet (NM 3090) har också en lång tidsspridning för de engelska mynten från Ethelreds Long Cross (997-1003), till William II:s Cross in Quatrefoil typ (1089-1092). Fynden finns i samma område som perioden innan (fig. 4.28).

FYNDORT	LS	TPQT	C	D	A3	E	G	H	B	A	6	II	S
Linnanniemi	Ta	1089.0		4	2	2	2		1	1	1	1	
Lehdesmäki	Ta	1090.0	1			1		1					
Taskula	EF	1135.0											1
Ihala	EF	1135.0											1
Rikala	EF	1154.0		1									

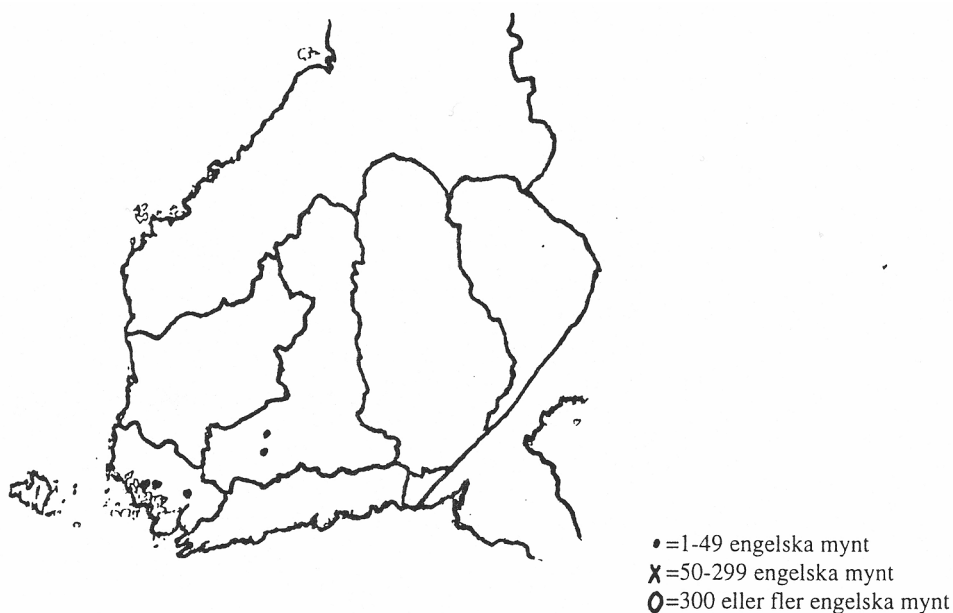

Fig. 4.28) Västra Finland

4.3.2 Östra Finland

I östra Finland ser det engelska myntmaterialet ut på detta sätt:

R	AE	Cn	Har I+ HCn	EdC	W I	W II	St	Obest. mynt	Antal fynd
-	17	19	2	2	2	-	-	-	7

Östra delen av Finland har 7 fynd och 5 av de är från Karelen i sydöstra Finland och till viss del idag i Ryssland. Det finns något fler av Knuts än av Ethelreds typer. Knuts Pointed Helmet typ är den typ det finns flest mynt av och som finns i flest fynd, 5 st (se fig. 4.29). Totalt finns det 42 mynt och de har alla delats in i typer.

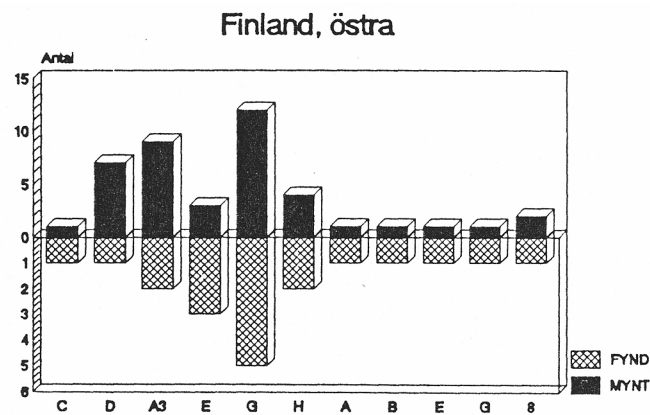

Fig. 4.29) Östra Finlands typbestämda engelska mynt och antalet fynd de förekommer i.

4.3.2.1 Perioden 973-1028

Under denna period finns det endast ett fynd, vilket är ovanligt om man jämför med de andra områdena vi hittills har undersökt. Fyndet är ett gravfynd av Knuts Quatrefoiltyp. Fyndplatsen ligger i Karelen i nuvarande Ryssland, men exakt läge är okänt.

FYNDORT	LS	TPQT	E
Lotinanpelto	Ka	1017.0	1

4.3.2.2 Perioden 1029-1084

Under denna period finns fem av fynden. Fyra av de är från Karelen och det femte är från Österbotten i norra Finland (se fig. 4.30). Fynden har inte någon stor andel engelska mynt, t ex Puutteenkylä (NM 3307) och Pänniönmäki (NM 8117) har 407 samt 482 mynt totalt men bara 3 engelska mynt var. Kuuppala fyndet (HU [Helsingfors Universitet] nr 77) har en större andel engelska mynt, 24 av 81 totalt.

FYNDORT	LS	TPQT	C	D	A3	E	G	H	A	B	E	G
Mäkrä	Ka	1046.0					1					
Mustilanmäki	Ka	1046.0					1					
Kuuppala	Ka	1050.0	1	7	8	1	5	1			1	
Puutteenkylä	Öb	1060.0					3					
Pänniönmäki	Ka	1068.0							1	1		1

4.3.2.3 Perioden 1085-1145

Under denna period finns endast ett fynd, Aatservainen (inget HU nr) från Salla, nu i Ryssland nära norra Finland (fig. 4.31).

FYNDORT	LS	TPQT	A3	E	G	H	8
Aatservainen	La	1110.0	1	1	2	3	2

Fig. 4.30)Östra Finland 1029-1084.

Fig. 4.31)Östra Finland 1084-1145.

4.4 ISLAND OCH FÄRÖARNA

Island har sammanlagt 177 engelska mynt från perioden 973-1056 från 4 olika fynd. Tre av de fynden är lösfynd och endast ett fynd har fler än ett mynt. 176 av mynten har kunnat bestämmas till typ och 1 mynt till en kung. På diagrammet (fig. 4.32) ser vi att de flesta mynten är från Ethelreds Crux och därefter Long Cross typer.

Det finns endast ett fynd med engelska mynt på Färöarna och det är från Sandöy kyrkogård. Fyndet innehåller 22 st engelska mynt och de har alla kunnat bestämmas till typ.

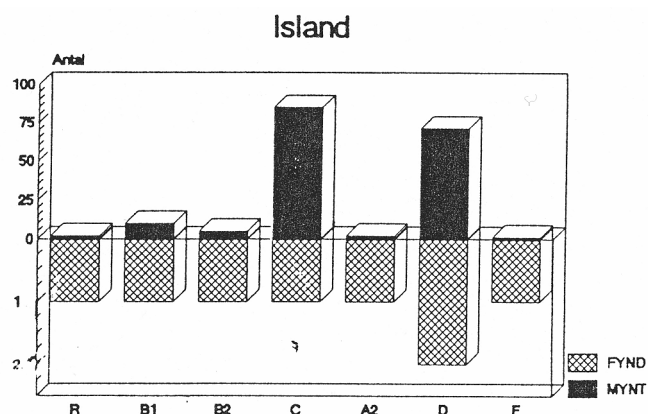

Fig. 4.32)Islands typbestämda engelska mynt och antalet fynd de förekommer i.

4.4.1 Perioden 973-1028

Till denna period är tre av de isländska fynden daterade. Iingvellirfyndet har en okänd typ av ett Knut mynt. Gaulverjabaer fyndet har 175 engelska av totalt 356 mynt. Ett av de engelska mynten är en av Edgars typer från tiden före myntreformen. Fynden ligger alla i sydvästra delen av Island (fig. 4.33).

FYNDORT	TPQT	R	B1	B2	C	A2	D	Obs.
Flagbjarnarholt	997.0						1	
Gaulverjabaer	1002.0	2	10	5	85	2	70	
Iingvellir	1017.9							1

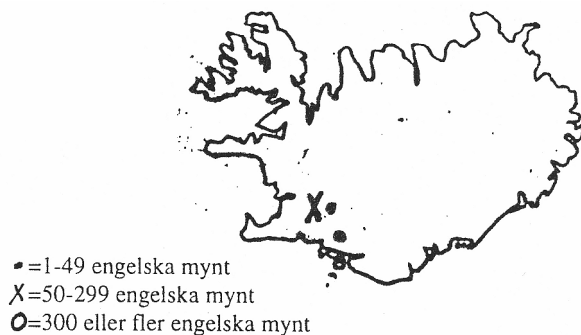

Fig. 4.33) Islands kartor skala 1: 10 000 000.

4.4.2 Perioden 1029-1084

Här finns det återstående isländska fyndet, Valljofsstadir, som är ett lösfynd av Edward Bekännarens Pointed Helmet typ (1053-1056), det yngsta engelska vikingatida myntet på Island. Fyndplatsen ligger i nordöstra delen av Island till skillnad mot de tidigare fynden (fig. 4.34).

FYNDORT	TPQT	F
Valljofsstadir	1053.0	1

• =1-49 engelska mynt
X=50-299 engelska mynt
○=300 eller fler engelska mynt

Fig. 4.34) Island.

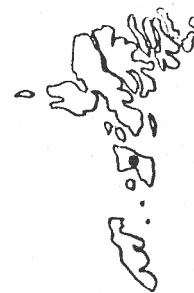

Fig. 4.35) Färöarna, skala 1: 3 000 000.

4.4.3 Perioden 1085-1145

Här finns fyndet från Färöarna. Det ligger på ön under de största öarna (fig. 4.35). De engelska mynten är väl utspridda från Ethelreds Last Small Cross (1009-1016) till Edward Bekännarens Sovereign Eagles typ (1056-1059).

FYNDORT	TPQT	A3	E	G	H	A	B	D	A	E	H
Sandöy churchyard	1095.0	3	3	3	2	1	3	2	1	1	3

4.5 Andel engelska och tyska mynt i skattfynden

Område	Antal skattfynd	Eng. mynt %	Tysk. mynt %
Danmark	66	26	44
Bornholm	29	16	58
Jylland	14	36	32
Själland	14	32	27
Övriga Danmark	9	42	45
Norge	30	41	40
Norra Norge	9	42	45
Södra Norge	21	40	38
Finland	23	19	61
Västra Finland	19	21	56
Östra Finland	4	9	82
Island	1	49	45
Färöarna	1	22	51

I detta kapitel jämförs andelen engelska mynt med andelen tyska mynt i skattfynden i de olika områdena. I denna jämförelse har andelen engelska och tyska mynt räknats ut i alla fynd som har två mynt eller fler och där uppgifter funnits om antalet tyska och engelska mynt. Inga skattfynd utan engelska mynt är medräknade. Ett medeltal för de olika områdena presenteras och fynd med speciella sammansättningar tas upp.

I Danmark finns det 66 skattfynd där uppgifter finns om både engelska och tyska mynt. Andelen engelska mynt i skattfynden är 26 % och andelen tyska mynt är 44 %, men de siffrorna skiljer sig relativt stort mellan de olika områdena. På Bornholm, där det finns uppgifter om andelen engelska/tyska mynt i 29 skattfynd, är andelen 16 % för de engelska mynten och 58 % för de tyska, alltså en mycket större andel tyska mynt än i Danmark totalt. På Jylland finns det 14 skattfynd med andelen 36 % för de engelska och 32 % för de tyska mynten. På Själland finns det också 14 skattfynd och där är andelen 32 % för de engelska och 27 % för de tyska mynten. För både Jylland och Själland är alltså andelen engelska mynt större än andelen tyska mynt. För övriga Danmark, med 9 skattfynd, är andelen engelska mynt 42 % och tyska mynt 45 %. Om man tar bort de skattfynd som inte har några tyska mynt, 5 st (Baggård, Bakkegård, Ribe-Esbjerg, Lejre och Gudme), så blir andelen engelska mynt för hela Danmark 23 % och för de tyska 48 %.

I Norge finns det 30 skattfynd där uppgifter finns om både engelska och tyska mynt. Andelen för Norge är 41 % för de engelska mynten och 40 % för de tyska, alltså i stort sett lika stor andel var. För norra Norge är andelen 42 % för de engelska och 45 % för de tyska mynten från 9 skattfynd. För södra Norge, med 21 skattfynd, är andelen 40 % för de engelska och 38 % för de tyska mynten. I norra Norge är det alltså något fler tyska än engelska mynt och tvärtom i södra Norge, men ändå relativt nära 40-41 % för mynten från de båda länderna i både norra och södra Norge. Om man i Norge räknar bort de skattfynd som inte har tyska mynt, 4 st (Hauköy, Bråtveit, Fen och Vegusdal), blir andelen engelska mynt 35 % och andelen tyska mynt 46 %, en relativt stor skillnad och antagligen mer missvisande än de första siffrorna eftersom det i Norge har hittats ungefär lika många engelska som tyska mynt (se kap. 2).

Det finns 23 skattfynd i Finland som enligt uppgift innehåller både engelska och tyska mynt. Andelen engelska mynt i de finska skattfynden är 19 % och andelen tyska mynt 61 %, vilket är en stor skillnad som framgår även av det totala antalet funna engelska och tyska mynt i Finland (se kap. 2). I västra Finland där 19 av de 23 skattfynden finns, är andelen engelska mynt 21 % och andelen tyska mynt 56 %. I östra Finland, med 4 skattfynd, är andelen engelska mynt endast 9 % och andelen tyska mynt är hela 82 %, bl a finns det två fynd med mindre än 1 % engelska mynt och 98 respektive 97 % tyska mynt (Pänniönmäki och Puutteenkylä, se även ovan kap. 4.3.2.2) Det är alltså relativt få engelska mynt i Finland jämfört med tyska mynt. Det finns inte några skattfynd med engelska mynt som inte också har tyska mynt.

För Island finns det bara ett skattfynd och detsamma gäller för Färöarna. Det isländska skattfyndet, Gaulverjabaer, har 175 st engelska och 160 st tyska av totalt 356 st mynt. Andelen engelska mynt blir 49 % och andelen tyska mynt 45 %. Fyndet från Färöarna, Sandöy, har 22 st engelska och 50 st tyska av totalt 98 st mynt. Andelen engelska mynt blir 22 % och andelen tyska mynt blir 51 %.

5. ANALYSRESULTAT

Danmark:

Bornholm, som har nästan 1/5 av de engelska mynten i Danmark, har fler mynt präglade av Ethelred än Knut. Ethelreds Cruxtyp är den typ med flest mynt, till skillnad mot resten av Danmark. Bornholm har flest fynd i perioden 973-1028. Fyndet Store Frigård (KMMS 1701) har ett sent tpq, 1106, med mynt från en lång tidsperiod. Man kan jämföra Bornholm med Skåne och Blekinge, som geografiskt sett ligger närmare än Danmark. Liksom Bornholm har Skåne och Blekinge fler Ethelred än Knut mynt och de flesta fynden finns i perioden 973-1028. Även här är Cruxtypen den typ med flest mynt. I Blekinge finns det ett fynd som liknar Store Frigårdsfyndet och det är fyndet från Johannishus (nr 5), tpq 1120 och med mynt från en lång tidsperiod. En skillnad finns dock mellan Bornholm och Skåne/Blekinge och det är att andelen engelska mynt i fynden är högre i Skåne/Blekinge, 39 %, än på Bornholm, 16 % (Persson 1992:25ff).

Jylland har flest mynt präglade under Knut och de flesta fynden finns under perioden 1029-1084. Det yngsta fyndet är Lundby Krat (KMMS 4558), tpq 1098. Fynden är ganska väl spridda över halvön, men med kanske något fler fynd i Ålborgsområdet i nordöstra delen av Jylland. Andelen engelska mynt är 36 %, något högre än andelen tyska mynt, 32 %.

Själland har också flest mynt präglade under Knut. De flesta större skattfynden finns under perioden 1029-1084. Det yngsta fyndet är Holsteinborg (inget KMMS nr), tpq 1080. Det yngsta myntet som hittats på Själland är Edward Bekännarens Hammer Cross typ (präglad 1059-1062). Fynden är utspridda över ön men många av de finns i Roskildeområdet i norr. En jämförelse kan göras med Skåne som ligger nära geografiskt. I Skåne finns de flesta mynten under Ethelred och inte som på Själland under Knut, men det yngsta myntet hittat i Skåne är, precis som på Själland, Edward Bekännarens Hammer Cross typ (Persson 1992:26). Andelen engelska mynt i fynden är för Själland 32 %, vilket är precis som på Jylland något högre än andelen tyska mynt, 27 %.

Övriga Danmark har flest mynt av Ethelreds Long Cross typ, vilket beror på Listfyndet (inget KMMS nr) från ön Sylt, som har 588 av denna typ. De flesta fynden finns på ön Fyn, men det yngsta fyndet, Bjerre Banke (NM 885) med tpq 1106 finns på ön Langeland. Andelen engelska mynt är 42 %, jämfört med andelen tyska mynt, 45 %.

Norge:

Norra Norge har flest mynt präglade av Ethelred, men Knuts Pointed Helmet typ är den typ som det finns flest av. De yngsta fynden med engelska mynt i norra Norge har tpq 1029 och den yngsta typen som hittats i norra Norge är Knuts Short Cross typ (1029-1035). Det finns ett fynd långt norrut i Troms fylke, men resten av fynden ligger i södra delen av norra Norge. Andelen engelska mynt i fynden är 42 %, något mindre än andelen tyska mynt, 45 %.

I södra Norge finns det flest mynt under Knut och även här är det Pointed Helmet typen som är störst. Det finns flera fynd under perioden 973-1028 såväl som perioden 1029-1084. De två yngsta fynden har tpq 1067 och det yngsta myntet som hittats här är Edward Bekännarens Facing Bust typ (1062-1065). Det finns två koncentrationer av fynd, ett vid Oslofjorden och det andra i västra delen av södra Norge. Andelen engelska mynt i fynden är här 40 %, vilket är något fler än de tyska som har andelen 38 %. Både i norra och södra Norge är andelen engelska mynt relativt hög.

Finland:

Det är i västra Finland som de flesta finländska fynden har hittats. Ethelreds mynt är de mynt det finns flest av, speciellt av Long Cross typen, men det är också här som de yngsta mynten har hittats, Stephen I:s första typ (1136-1145). Det yngsta fyndet har ett tpq på 1154. De flesta fynden finns dock i perioden 973-1028. Det är en väldigt stark koncentration av fynd i den sydvästra delen av Finland, med Vaasafyndet som undantag. Andelen engelska mynt i fynden är i Finland lågt. I västra Finland är andelen engelska mynt 21 % jämfört med tyska myntens andel 56 %.

I östra Finland finns det 7 fynd. Det finns något fler mynt präglade av Knut än av Ethelred (19 respektive 17). Det yngsta mynten som hittats är av William I:s Paxs typ (1083-1086) och det fanns i fyndet Aatservainen med tpq 1110. Fem av fynden är från Karelen och de två andra fynden är från norra delen av Finland. I östra Finland är andelen engelska mynt ännu lägre än i västra Finland, endast 9 % och andelen tyska mynt är mycket hög, 82 %.

Island och Färöarna:

Island har fyra fynd. Flest mynt finns det av Ethelreds Crux och Long Cross typer. Det yngsta fyndet är ett mynt av Edward Bekännarens Pointed Helmet typ (1053-1056). Tre av fynden hittades på Islands sydvästra del och det fjärde i nordöstra delen av landet. Andelen engelska mynt i det enda skatfyndet är något högre än andelen tyska mynt, 49 % respektive 45 %.

Färöarna har endast ett fynd från Sandöy kyrkogård, tpq 1095, där det yngsta engelska myntet är av Edward Bekännarens Sovereign Eagles typ (1056-1059). Andelen engelska mynt är 22 % och andelen tyska mynt är 51 %.

Samtliga typbestämda mynt funna i Danmark, Norge, Finland och Island:

Kung	typ	Bo	Jy	Sj	ÖD	NN	SN	VF	ÖF	Is	Fä	Totalt
E	C2	0	2	2	4	4	1	0	0	0	0	13
EdM	A	0	2	1	2	0	0	1	0	1	0	7
AE	A	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0	3
	B1	19	1	13	15	9	6	8	0	10	0	81
	B2	19	2	18	13	9	2	7	0	5	0	75
	B3	0	0	0	2	0	1	1	0	0	0	4
	C	188	12	39	168	112	133	100	1	85	0	838
	A2	2	0	0	2	0	0	3	0	2	0	9
	D	187	71	115	636	127	101	161	7	71	0	1476
	E	45	60	32	5	65	73	38	0	0	0	318
	G	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	3
	A3	105	94	113	18	96	317	102	9	0	3	857
Cn	E	82	240	403	22	169	390	79	3	0	3	1391
	G	100	340	525	69	179	431	65	12	0	3	1724
	H	29	77	124	122	11	29	29	4	0	2	427
Har I+HCn	A	10	43	43	203	0	10	4	1	0	1	315
Har I	B	13	78	48	64	0	14	4	1	0	3	225
HCn	B	3	12	33	56	0	11	0	0	0	0	115
EdC	D	6	46	11	13	0	10	3	0	0	2	91
	A	12	140	19	13	0	27	6	0	0	1	218
	C	4	13	26	6	0	22	2	0	0	0	73
	B	4	18	11	18	0	8	1	0	0	0	60
	E	2	21	7	0	0	39	0	1	0	1	71
	F	1	3	5	1	0	0	0	0	1	0	11
	H	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3
	G	0	0	4	0	0	2	0	1	0	0	7
	Ac	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
	I	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
W I	I	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
	II	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	III	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	IV	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	V	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	VI	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
	VII	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2
	VIII	8	1	0	0	0	0	0	2	0	0	11
W II	I	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	II	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2
	III	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	4
	IV	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	V	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
St	I	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
Totalt		847	1281	1593	1453	783	1628	620	42	176	22	8445

Antal fynd som typerna finns representerade i:

Kung	typ	Bo	Jy	Sj	ÖD	NN	SN	VF	ÖF	Is	Fä	Totalt
E	C2	0	2	2	2	3	1	0	0	0	0	10
EdM	A	0	1	1	1	0	0	1	0	1	0	5
AE	A	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0	3
	B1	4	1	2	3	4	4	4	0	1	0	23
	B2	4	2	3	2	4	2	2	0	1	0	20
	B3	0	0	0	2	0	1	1	0	0	0	4
	C	12	4	6	6	7	8	16	1	1	0	61
	A2	1	0	0	1	0	0	3	0	1	0	6
	D	14	7	7	7	6	9	23	1	2	0	76
	E	8	5	4	1	5	6	11	0	0	0	40
	G	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	3
	A3	7	4	9	2	2	8	12	2	0	1	47
Cn	E	8	6	12	2	4	8	17	3	0	1	61
	G	7	10	12	4	3	6	12	5	0	1	60
	H	8	7	7	4	2	6	10	2	0	1	47
Har I+HCn	A	5	5	6	2	0	2	4	1	0	1	26
Har I	B	3	3	6	2	0	4	3	1	0	1	23
HCn	B	2	2	6	1	0	3	0	0	0	0	14
EdC	D	3	3	5	2	0	2	2	0	0	1	18
	A	5	3	5	2	0	2	4	0	0	1	22
	C	3	2	5	1	0	2	2	0	0	0	15
	B	1	2	4	1	0	2	1	0	0	0	11
	E	1	3	4	0	0	3	0	1	0	1	13
	F	1	3	2	1	0	0	0	0	1	0	8
	H	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	G	0	0	3	0	0	1	0	1	0	0	5
	Ac	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
	I	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
W I	I	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
	II	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	III	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	IV	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	V	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	VI	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
	VII	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2
	VIII	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	3
W II	I	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	II	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2
	III	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	IV	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	V	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
St	I	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2

6. TOLKNING

Frågeställning 1:

Är typsammansättningen för de engelska mynten olika från område till område och under olika tidsperioder?

Svar: Ja, typsammansättningen skiljer sig åt både i olika områden och under olika tidsperioder.

Frågeställning 2:

Vad beror eventuella skillnader på ?

Svar: Skillnader mellan de olika områdena i Danmark kan till viss del ha geografiska orsaker. Bornholm ligger långt från övriga Danmark och har större likheter med Skåne och Blekinge. En likhet finns även mellan Själland och Skåne och det är att de engelska mynten upphör efter 1059. Det är möjligt att importen av engelska mynt först upphörde på Själland och i Skåne för att den inhemska myntningen hade störst genomslagskraft här. Senare fynd av engelska mynt på Jylland och Bornholm kan bero på att den danska myntningen tog längre tid att slå igenom här. Själland har en stor andel, 33 %, av det totala antalet engelska mynt i Danmark, men ändå mycket färre än antalet engelska mynt i Skåne. Att Bornholm har såpass stor andel, 16 %, av de engelska mynten i Danmark kan bero på att man där under senare år har letat mycket efter mynt med metalldetektorer.

I Norge började en inhemsk myntproduktion att slå igenom under Harald Hårdråde (1047-66)(se även kap. 2.3) och det kan ha påverkat att importen av engelska mynt upphörde redan med Edward Bekännarens Facing Bust typ (1062-1065). Det finns mycket få engelska mynt norr om Nordtrøndelag fylke vilket kan bero på att centralområdet låg i södra Norge. En jämförelse kan göras mellan Norge, speciellt norra Norge, och Ångermanland i Sverige. De flesta mynten i Ångermanland är präglade under Knut och det finns endast ett fåtal senare mynttyper (Persson 1992:32). Fynden 1731, 1734 och 1735 i Ångermanland har liknande utseende som Nesböen (Skaare 1976 nr 135) och Dronningens gate (Skaare 1976 nr 147) med mynt från Ethelred, och även tidigare mynt, fram till Knut och det största antalet mynt under Knuts Quatrefoil och Pointed Helmet typer (1017-1023 samt 1023-1029).

Att de flesta fynden i Finland finns i den sydvästra delen av landet kan bero på att centralområdet låg där. De sena mynten (från Stephen I) i Finland kan höra samman med kontakter österut, där det också finns fynd av mynt från den tiden (Jonsson 1983:32).

De isländska fynden är så få att det är svårt att dra några slutsatser om dem. Detsamma gäller fyndet från Färöarna. Blackburn och Jonsson (1981:175f) tror att Gaulverjabaerfyndet på Island kan ha kommit dit intakt medan Sandöfyndet på Färöarna ser ut som om det kan ha ackumulerats på ön.

Frågeställning 3:

Hur ser andelen engelska mynt ut jämfört med andelen tyska mynt?

Svar: Om man bortser från det enstaka isländska fyndet är det Norge som har den största andelen engelska mynt med 41 %. Andelen tyska mynt är nästan lika stor, 40 %. I Danmark är andelen engelska mynt 26% mot 44 % för de tyska mynten. De olika danska områdena skiljer sig ganska mycket åt, t ex Bornholm har 16 % engelska och 58 % tyska mynt i fynden medan både Själland och Jylland har en något större andel engelska mynt än tyska (36 och 32 % mot 32 och 27 %). I Finland är andelen engelska mynt minst, 19 %, och den tyska andelen störst, 61 %.

6. SAMMANFATTNING

Syftet med den här uppsatsen är att göra en sammanställning över de engelska mynt som har hittats i vikingatida fynd i Danmark, Norge, Finland och Island och sedan göra en jämförelse mellan de olika områdena. Jämförelsen tar upp hur typsammansättningar skiljer sig åt i olika områden och i olika tidsperioder. En jämförelse görs också mellan andelen engelska och tyska mynt.

Materialet består av sammanlagt 8979 mynt från 222 olika fyndplatser och de är alla präglade inom tidsperioden 973-1145. Den geografiska avgränsningen är Danmark, Norge, Finland och Island, med några undantag som består av danska och finska fynd i nuvarande Tyskland och Ryssland.

Vikingatiden brukar normalt dateras till 800-1050. Vikingatiden är numismatiskt sett en period då utländska mynt importerades till Norden och dateras därför något olika i olika delar av Norden beroende på när importen upphör. I Sverige är dateringen ungefär 800-1150. Vikingatiden delas in i två perioder och den första perioden, 800-975, är en period då främst arabiska och andra mynt importeras österifrån. Under den andra perioden, 975-1150, importeras främst mynt västerifrån, framförallt tyska och engelska mynt, och det är främst i denna period den här uppsatsens material finns.

I England under kung Edgar genomförs år 973 en myntreform som innebar att alla mynt i landet skulle ha samma utseende och ungefär vart sjätte år skulle mynten bytas ut mot en ny typ av mynt. Denna myntreform har bidragit till att dateringen av engelska mynt har kunnat bli relativt exakt.

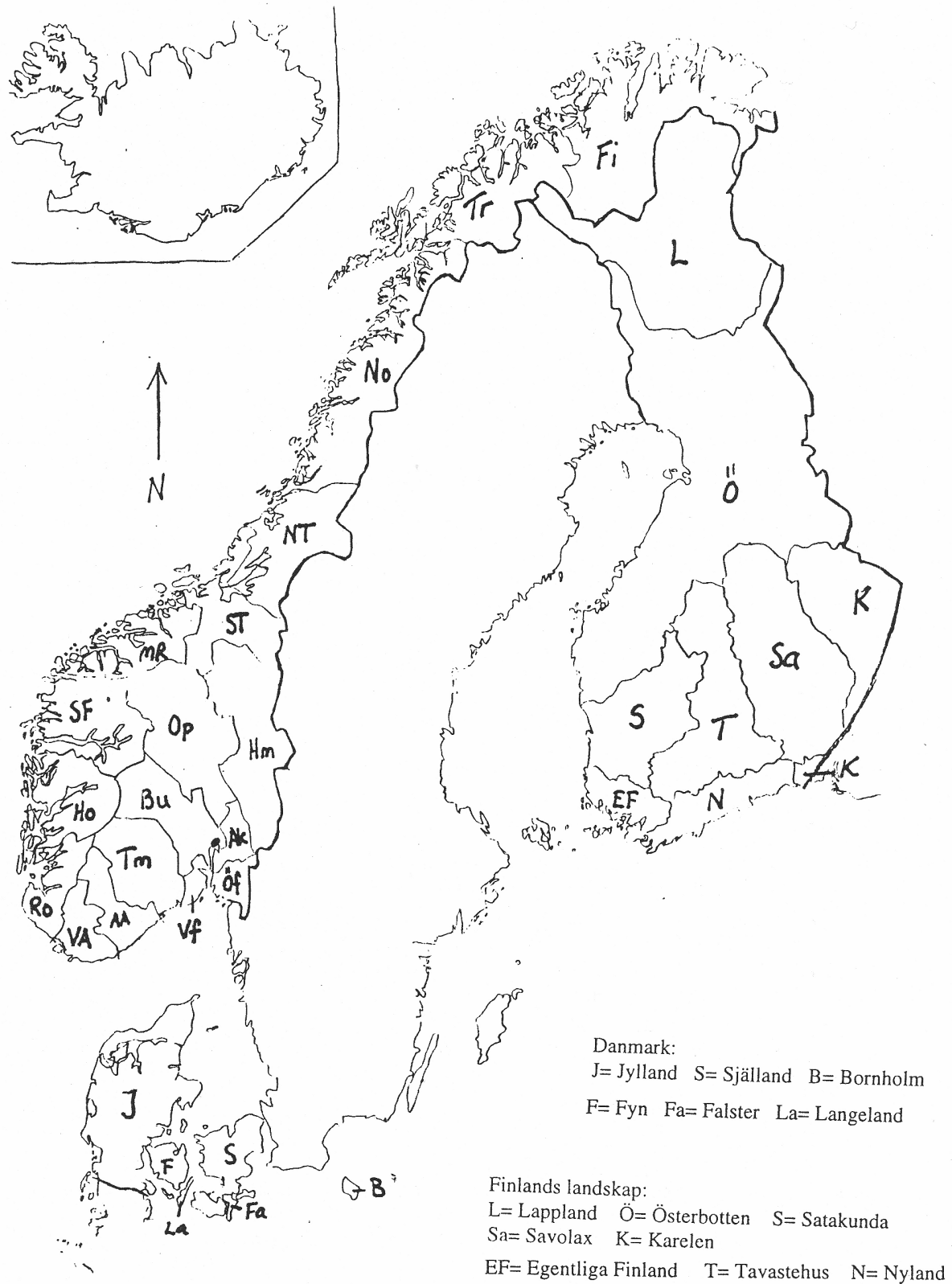
Både Danmark och Norge införde ett eget inhemskt myntsystem under vikingatiden som ledde till att importen av utländska mynt upphörde. I Danmark fick den inhemska myntningen övertaget under Harald Hen (1074-80) och i Norge något tidigare, under Harald Hårdråde (1047-66).

I analysen presenteras materialet i de olika områdena i de olika länderna. Bornholms material skiljer sig ganska stort åt från resten av Danmark men det har flera likheter med materialet i Skåne och Blekinge. Det verkar som importen av engelska mynt först upphör på Själland, kanske för att den inhemska myntningen där får sitt genomslag först. I det nordligaste Norge finns det inte många engelska mynt. Det finns inga engelska mynt präglade efter 1065 i Norge, kanske för att den inhemska myntningen då hade slagit igenom. I Finland finns de allra flesta fynden i sydvästra delen av landet. I Finland och i ett fynd i Uppland finns de yngsta mynten, präglade av Stephen I, som har hittats i nordiska fynd av vikingatida karaktär. Det kan ha samband med att Finland hade kontakter i Östeuropa där det också finns sena vikingatida fynd av Stephen I's mynt. Island har endast fyra fynd och då är endast ett av de ett skattfynd med fler än ett mynt. Färöarna har endast ett fynd, ett skattfynd.

I Norge finns den största andelen engelska mynt jämfört med tyska mynt (om man bortser från det enstaka isländska fyndet) och i Finland finns den minsta andelen engelska mynt jämfört med tyska mynt.

7. REFERENSER

- Ahlström, Brekke & Hemmingsson. 1976. *Norges mynter. The Coinage of Norway*. Oslo.
- Becker, C.J. 1988. "Danska mönter som historiskt kildemateriale i 1000-talet". *Festskrift til Olaf Olsen*. Köpenhamn, sid 123-136.
- Bendixen, K. 1992. "Möntcirkulation, möntpolitik, möntfunktion i Danmark ca 1050- ca 1241". *Danmarks middelalderlige skattefund*. Köpenhamn, sid 87-92.
- Blackburn, M. & Jonsson, K. 1981. "Viking-Age coinage in the Northern Lands". *BAR International Series 122*, Blackburn & Metcalf (red.). Oxford, sid 147-256.
- Burenhult, G. 1991. *Arkeologi i Sverige, samhällsbyggare och handelsmän*. Höganäs.
- Eldjarn, K. 1948. "Gaulverjabaer-fundet og nogle mindre islandske møntfund fra vikingetiden". *Nordisk Numismatisk Årsskrift*, sid 39-62.
- Gullbekk, S.H. 1995. "Hvordan kom angelsaksisk mynt til Skandinavia". *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad nr 1 februari*, sid 2-6.
- Jonsson, K. 1983. "De vikingatida fynden med engelska mynt från Finland och några jämförelser med dem". *Fornvännen* 78, sid 29-34.
- Jonsson, K. 1993. "The routes for the importation of German and English coins to the Northern Lands in the Viking Age". *Die Salier, fernhandel und geldwirtschaft*. Sigmaringen, sid 205-232.
- Malmer, B. 1968. *Mynt och människor*. Uppsala.
- Metcalf, D.M. 1990. "Can we believe the very large figures of £72 000 for the geld levied by Cnut in 1018?". *Studies in Anglo-Saxon Coinage*. Numismatiska meddelanden XXXV. Stockholm, sid 167-176.
- Persson, C. 1992. *Engelska mynt i svenska skatter*. Stockholm. C-uppsats.
- Skaare, K. 1976. *Coins and Coinage in Viking-Age Norway*. Oslo.
- Talvio, T. 1978. *Sylloge of Coins of the British Isles (SCBI)*, del 25. London.
- Östergren, M. 1989. *Mellan stengrund och stenhus*. Theses and Papers in Archaeology 2. Stockholm. Diss.

Norges fylken (län):

Fi= Finnmark Tr= Troms No= Nordland NT= Nord-Tronde ST= Sör-Tronde MR= Møre og Romsdal
SF= Sogn og Fjordane Op= Oppland Hm= Hedmark Ho= Hordaland Bu= Buskerud Ro= Rogaland
VA= Vest-Agder AA= Aust-Agder Tm= Telemark Vf= Vestfold Öf= Östfold Ak= Akershus

